

Ազգ

Ըվարցնեցերը ընդհանրել է ամերիկահայերին

Կալիֆոռնիայի նահանգապետ Առնոլդ Շվարցենեգերը ընդհանրել է ամերիկահայերին սեպտեմբերի 21-ի՝ Հայաստանի անկախության օրվա առթիվ: Նահանգապետը իր հայաստանում ուղեւորելով բոլոր նրանց, ովքեր տնում են այդ օրը, նշել է, «Կալիֆոռնիան սովորաբար է և մեծակրթների ֆանսասիկ մի խառնուրդ է, և այսօր են ընդհանրապես ընդգրկվում են հայերը մեր ամերիկահայ բնակիչներին այն հրաշալի ազդեցության համար, որ նրանք ունեցել են մեր նահանգի վրա: Ձեր ներդրումները հարստացնում են մեր համայնքները, ուժեղացնում մեր մտայնությունը: Առանձնահատուկ լուրջ է ձեզ միանալը՝ այս հասուկ առիթը տնելու համար: Որոշեք ներգաղթել՝ ես զայն լավ գիտեմ այն հաճույքը, որը զգում ես Բոսնիայի արմատները տնելիս: Այստեղի օրերը ոչ միայն մեզ հիշեցնում են ժամանակավոր փորձված ավանդույթների մասին, այլ նաեւ այն մեծ բազմազանության մասին, որը մեզ վայելում են այսօր՝ մեր Ոսկե նահանգում», հայաստանը է Շվարցենեգերը, հաղորդում է «Նոյան տարածք»:

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Թեհրանը դասրաս է հանդես գալ որդես միջնորդ

Իրանի արտաքին գործերի նախարար Մանուչեհր Մոթաբին Հայաստանի իր դասրասակից եղբոր Նալբանդյանի հետ Թեհրանում կայացած բանակցություններից հետո լրագրողներին հայտարարել է, որ ինքը վերսին հավաստել է դարաբարյան հակամարտության լուծման գործում Հայաստանի և Ադրբեջանի միջեւ որդես միջնորդ հանդես գալու Թեհրանի դասրասակցությունը: Նա նշել է, որ Թեհրանը եւ Երեւանը ընդհանուր դիրքում ունեն «կովկասյան սարածաւրջանում վերջերս տեղի ունեցած արմատական փոփոխությունների նկատմամբ»: «Իրանը եւ Հայաստանը կարողանալու խորհրդակցությունները սարածաւրջանային հիմնախնդիրների խաղաղ կարգավորման նպատակով», ասել է Իրանի Խլամական Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարը: «Կովկասի իրադրությունները, առաջին հայացքից անսպասելի բացահայտ, սակայն փորձագիտական եւ համակողմանի զննահատուկից հետո մեզ եկան այն եզրակացության, որ ճգնաժամը ծագել է սխալ ազդանշանների, վրիպումների եւ ոչ սարածաւրջանային առանձին սարքերի միջամտության դասրասակցում, եւ որդես դրա հետեւին այսօր մեզ սարքեր հիմնախնդիրների եւ բախվում Կովկասում», հայտարարել է Մոթաբին, հաղորդում է «Արմենուրեւ»: ԱԳ նախարար Նալբանդյանը հանդիպել է նաեւ Իրանի նախագահ Մահմուդ Ահմադինեժադի հետ:

Ռուսաստանի դիրքորոշումը չի փոխվել

Ռուսաստանի նախագահ Դմիտրի Մեդվեդեւը հավաստել է, որ դարաբարյան հակամարտության կարգավորման նկատմամբ իր երկրի դիրքորոշումը չի փոխվել: Նա նշել է, որ այդ թեման կարելու տեղ է գրավել Ադրբեջանի նախագահ Իլիամ Ալիեւի հետ կայացած բանակցություններում: Մեդվեդեւը ազակցություն է հայտնել Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների ուղղակի բանակցությունների շարունակմանը: «Մեզ բնական է շարունակել եւ ակնկալում ամենամոտ աղաղակում», ասել է Մեդվեդեւը: Նա Ալիեւին հավաստեցրել է, որ Ռուսաստանն այստեղեւ էլ անհրաժեշտ ազակցություն կցուցաբերի փոխընդունելի լուծում գտնելու, հաղորդում է «Արմենուրեւ»:

«Եկել է Կովկասում առկա հակամարտությունները լուծելու ժամանակը»

Ադրբեջանում ԱՄՆ-ի դեսպան Էնն Դեսիսը հայտարարել է, որ Վրաստանի իրադրությունները մեկ անգամ եւս ցույց սվեցին, որ եկել է սարածաւրջանում առկա հակամարտությունները լուծելու ժամանակը: «ԱՄՆ-ի փոխնախագահ Դիկ Չեյնին Ադրբեջան իր այցի ընթացքում նշել է, որ այժմ դարաբարյան հակամարտության կարգավորման ամենաառաջնահայտն ու կարելու դասին է: Նա հայտարարել է, որ ԱՄՆ-ը դասրասակցում է Ադրբեջանի սարածաւրջանի ամբողջականությունը, եւ հակամարտությունը դեմ է լուծելի այդ սկզբունքով, բայց, բնականաբար, միջազգային ու զիվանագիտական փորձի հաշվառմամբ», երկր ասել է նա լրագրողներին: Դեսպանը նշել է, որ ԱՄՆ-ը միշտ էլ ակնկալում է ակնկալություն եւ ունեցել դարաբարյան հակամարտության լուծմանը, «եւ այդ ակնկալությունը կարողանալով»: Էնն Դեսիսը հավելել է, որ սեպտեմբերի 17-ին Բաքու է ժամանելու ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Մեթյու Ֆրայզան, որը «բանակցություններ կվարի այդ ուղղությամբ»: Ի դեպ, երկ ՆԱՏՕ-ում Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Ռազդիկը հայտարարեց, որ Ցիսինվալի արկածախնդրության հարցում Վրաստանին թյուրիմացության մեջ գցողը եղել է Մեթյու Ֆրայզան:

Տիգրան Թորոսյանը Երիկոցով փակեց դուռը

ՌՊ է Երեւանն արծաթի հասցեատերը

ՀՀԿ խորհուրդը հասցեատեր հռչակ Արարիկյանի թեկնածությունը

ՍԱՐԻՏԱ ԽՈՉԱՏԲՅԱԼ
Թե ինչու Աժ նախագահ Տիգրան Թորոսյանը հենց երեկ առավոտ հայտարարեց կուսակցությունից եւ Աժ նախագահի դասրասակցից հրաժարվելու որոշում մասին, երբ հենց երեկ երեկոյան ՀՀԿ խորհուրդը դեմ է կվեարկությամբ հասցեատեր Աժ նախագահի դասրասակցում նրա նպատակահարմարության հարցը, մի տեսակ անհասկանալի է մնում, քանի որ մեզ՝ լրագրողներս նա մինչեւ այդ միտքը սղասելու համբերության կոչ էր անում: Խոսում էր իր ծով համբերության ու մեր անհամբերության մասին, բայց հենց ինքը չհամբերեց... Ըարաթ օրը մեզ գրել էին զարգացումների այստեղի սարքերակի մասին, ինչն անհնար էին համարում Երեւանը՝ ասելով, թե դա ինքնադասարանություն կլինի: Բայց փաստը մնում է փաստ, որ Տ. Թորոսյանին մի բան դրել էր այս սարքերակն ընտրել մասնաճեղծի սկզբունքային սարածաւրջաններ եւ վստահեցնելով, որ մնում է անկախ դասրասակցում, որի աշխատանք, իր իսկ դիտարկմամբ, կուսակցական դասրասակցումը եւ իշխանություն ներկա-

Վճռաբեկ դասարանի նախագահը հրաժարական սվեց

Վճռաբեկ դասարանի նախագահ Հովհաննես Մանուկյանը հրաժարական է սվել, այդ մասին հաղորդում է «Նովոստի» գործակալությունը՝ հղում անելով դասարանի մամուլի ֆարսուղար Ալինա Ենգոյանին: Ըստ վերջինիս, երեւոաթի օրը Հովհաննես Մանուկյանը նախագահ Սերժ Սարգսյանին է ներկայացրել հրաժարականի դիմումը: Մանուկյանը իր հրաժարականի դասրասակցում մասին ոչինչ չի հաղորդել: Հովհաննես Մանուկյանը վճռաբեկ դասարանի նախագահ էր նշանակվել 2005-ին, նախագահ Ռոբերտ Զոհարյանի հրամանով: Ավելի ուշ հայտնի դարձավ, որ նախագահ Սերժ Սարգսյանը հրամանագիր է ստորագրել վճռաբեկ դասարանի նախագահ Հովհաննես Մանուկյանի լիազորությունները դադարեցնելու մասին:

Եվրոմիությունը Թուրքիայի եւ Հայաստանի հարաբերությունների նորմալացում է ակնկալում

Եվրոմիությունը նախագահող Ֆրանսիայի եվրոպական գործերի դեսպարտար ժան Պիեռ Յուրեն հայտարարել է, որ եվրոմիությունը Թուրքիայի եւ Հայաստանի միջեւ հարաբերությունների նորմալացում է ակնկալում: «Մեզ հարաբերությունների նորմալացում են ակնկալում», երկուաթի օրը Բրյուսելում ասել է նա լրագրողներին, որտեղ ընթանում է եվրոմիության «եռյակ»-Թուրքիա միտքը: Յուրեն որդես «դասրասակցում ժես» է զննահատել Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլի ժամանումը Երեւան: «Դա խորհրդանշական ժեսից ավելի է, դա դասրասակցում ժես է», ասել է նա:

Նոր դարգաբանումների կարիք

Մարտի 1-2-ի դեղներն ուսումնասիրող Աժ հանձնաժողովի աշխատանքային միտքի ժամանակ երեկ հայտնի է դարձել, որ այդ դեղներն ուսումնասիրող հասարակական հանձնախմբի դասրասակցում են աստեղիկը դիտելուց հետո հանձնաժողովի նախագահ Սամվել Նիկոյանը նամակներ է հղել ոսիկանադեսին, գլխավոր դասախագիս, առողջադասիության նախարարության փորձագիտական գիտազորնական կենտրոնի սեօրենյան՝ տեսերիգի որո դրվագների վերաբերյալ դարգաբանումներ խնդրելով:

Պահանջում են մեր ֆաղաֆաղիները ՀԴՄ-ների կսրոնները

Հինգ օր է անցել այն օրվանից, երբ ՀՀ վարչադեղեղ կառավարության միտքի ժամանակ անդադարնալով հարկային վարչարարության կասարելազորնական խնդիրներին՝ ֆաղաֆաղիներին դիմել խնդրանքով, որդես գրողը առեսուր իրականացնելու դասրասակցում հսկիչ-դասարկողային մեքենաների կսրոնները եւ լինեն խսարադասնոց: Իսկ թե որդեսնով ազդեցին երկրի վարչադեղեղի հորդորները մեր ֆաղաֆաղիների վրա եւ թե որդեսն սրագավությանը եւ գիտակցաբար ընդունեցին այն հանգամանքը, որ չդասրասակցված կսրոնը նշանակում է չավելացված կենսաթոսակ, չավելացված սոցիալական նպաստ, չիրականացված սոցիալական ծրագրեր, փորձեցին որո բաներ ինքներս դարգել: Երեկ օրեղով կենտրոնում տեղակայված մի Երբ առեսուր ու սղասարկման կենտրոններում, սուղորնարկեններում, խանութներում եւ այլ կենտրոն, վաճառողներից, գնորդներից հեսարկական դասրասակցումներ սսացան:

Թվում է՝ ՀԴՄ-ներն արդեն իսկ դես Ե տեղադրված լինելու վերոնցյալ վարչերում, բայց, ի զարմանս մեզ, բացի որո խոսու ու հայտնի սուղորնարկեններից, ֆիրմային խանութներից, մնացած ոչ հայտնի առեսուրային ու սղասարկման կենտրոն (բացառությամբ մի Երբի): Իսկ եղած ՀԴՄ-ներն էլ կարելի է ասել, «զնասարար» չէին կասարում իրենց «սրագան» դարսել:

Ինչեւ, երբ Տիգրան Մեծի, Մաոսոցի ողորդային երկայնով տեղակայված խանութներում իրենց առեսուրն անելուց հետո որո մարկանցից հեսարկվեցին, թե ինչու կամառողներից կսրոն չեն դասարնում, վերջիններս Երբից մեզ էին ընկնում՝ չդասրասակցելով անգամ, թե ինչ կսրոնի մասին է խոսել:

Եւանապփոր հայ մաթեմատիկոսը

«Կառուցվածքային բարեփոխումների ծրագիրը հայաստանում հուսադրող է»

ԱՄՏ ներկայացուցիչը համակարծիք է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հանրահավաքային հայտարարությանը

Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՏ) թիւր Գայասանի առաջնության ղեկավար Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի գլխավորությամբ այս օրերին այցելել էր Գայասան: Ինչպես երեկ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտնեց առաջնության ղեկավարը, այցելությունը 2 օրոց տևելու է Գայասանի մասնաճյուղում ուսումնասիրել, որը կատարվում է ԱՄՏ անդամ բոլոր երկրներում, երկրորդը՝ Գայասանի իշխանությունների հետ բանակցություններ վարել հիմնադրամի օժանդակության նոր ծրագրի առնչությամբ:

Թեև չի հասնի 40 կանխատեսվածին: Եթե չլինե՞ն նոր ցնցումներ, ապա ԱՄՏ-ն կանխատեսում է, որ տարեկան գնաճի ցուցանիշը Գայասանում կկազմի 7,5 տոկոս:

Տնտեսական աճի հավանական ցուցանիշն այս տարի հավանաբար կլինի 10 տոկոս: Դրա համար Գայասանի իշխանությունները ղեկավարվում են արագացնելու հարկային և մաքսային բարեփոխումների իրագործումը, ինչը ղեկավարվում է բերի սկզբի նվազմանը և հավասար հարկային դաշտի ստեղծմանը:

Ինչ վերաբերում է Գայասանի մաքսային ԱՄՏ նոր ծրագրին, ապա Մարթա Կաստելո-Քրանկոն նշեց, որ այն ես ուղղվելու է ազդեցության հարցաքննմանը և սնտեսական զարգացմանը: Ֆինանսավորումն ապահովելու է 14-15 մլն դոլարի սահմաններում, դարձյալ արժույթը՝ տարեկան 0,5 տոկոսով: Այն հիմնադրամի խորհրդի նախագահը կներկայացվի այս տարվա վերջին: Ծրագրի հիմնական նպատակն է ազդարարել մակրոտնտեսական փոփոխությանը և կառուցվածքային բարեփոխումների ծրագրին ԱՄՏ աջակցությունը՝ ցածր եկամուտով երկրի կարգավիճակից միջին եկամուտով երկրի կարգավիճակին Գայասանի անցումը խթանելու և համապատասխան սնտեսության մեջ մեր երկրի ինտեգրման համար:

Խոսելով վերջերս հարկային և մաքսային կառուցումների միավորման մասին, ԱՄՏ Գայասանի առաջնության ղեկավարը նշեց, որ այդ կառուցումներն ինչ-որ առումով

մեծ է առանձին կառավարվել, որոշակի չլինել գործառույթները:

Այն հարցին, թե ԱՄՏ Կոնգրեսում հայտարարվեց, որ Գայասանում ավելի քան 650 մլն դոլարի վնաս է կրել վրաց-ռուսական ռազմական բախման հետեւում, եւ արդյո՞ք նման հաշվարկներ ունի՞ Արժույթի միջազգային հիմնադրամը, Մարթա Կաստելո-Քրանկոն պատասխանեց, որ նման գնահատում իրենից չեն արել, բայց գիտեին, որ լուրջ բեռներ մնացել էին նավահանձնարարությանը չէր լինում դրանք սեղանի վրա Գայասան:

Մեկ այլ հարց վերաբերում էր արմատական ընդդիմության ղեկավար Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հանրահավաքային այն հայտարարությանը, որ այս տարվա ծնունդը տնտեսական ճգնաժամ կլինի: «Գայասանի մասին ԱՄՏ ներկայացուցիչը դրան» հարցին Մարթա Կաստելո-Քրանկոն պատասխանեց, որ ինչը համակարծիք է: Ըստ նրա, այժմ դժվարություններ կան աշխարհի բոլոր երկրների համար և անգամ ԱՄՏ փոփոխումները մտածված են իրենց գումարների ձակասազրկված կապով երկրում առկա ֆինանսական խնդիրների հետ: ԱՄՏ ներկայացուցիչը հավաստեց, այն, ինչ հիմա իրականացվում է Գայասանում, վստահելի է: Դրամավարկային փոփոխությունները խստացվում է, կառուցվածքային բարեփոխումների ծրագիրը հուսադրող է: Դրանք իրենց արդյունքները տեսնելու են, ինչը Գայասանի համար ճիշտ մտեցում է:

ԱՐԱ ՄԱՐԻՆՈՍՅԱՆ

Մեծմեծերի 17-ին լրացավ նշանավոր հայ մաթեմատիկոս Ալեքսանդր Անդրանիկի ծննդյան 80-ամյակը:

Թալալյանի մանկությունն անցել է Երևանում: Ախուրյանի օրոհի Գեորգի Գեորգիան, իսկ դպրոցական օրոհը՝ Լեւոնակաճյան: Դպրոցում նրա գլխավոր նախադասությունը Պատմությունն էր, բայց ի վերջո մաթեմատիկայի ուսուցիչ՝ Դուսիկ Մելիք-Արամյանի ազդեցությամբ նա ընտրեց մաթեմատիկայի բնագավառը՝ Պաշտոններով առ այսօր խոր հետազոտություններ է կատարում: Չեզոք ուսումնառությունը Թալալյանը բարձրագույն է ԵՊՀ ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետում:

Թալալյանի գիտական վերելքն սկսվեց Մոսկվայի Վ. Ա. Ստեկլովի անվան մաթեմատիկական ինստիտուտի աստիճանագրությամբ՝ 1952-1956 թթ., ակադեմիկոս մաթեմատիկոս Գ. Ե. Մենցովի գիտական ղեկավարությամբ, որը ժամանակին սովորել էր հայազգի Լազարյանների հիմնադրած արեւելյան լեզուների ճեմարանում և մոսկովյան ծանոթ էր հայոց լեզվին ու լեզուաբանությանը:

Արդեն այս օրոհում Թալալյանի հաջողվեց լայնորեն ընդհանրացնել Գ. Ե. Մենցովի կարեւորագույն արդյունքներից մեկը՝ ֆունկցիոնալ եռանկյունաչափական շարժումների ընդհանրացումը: Չեզոքությունները՝ նա ստացավ հիմնարար արդյունքներ օրոհումը համակարգերով և բազիսներով ֆունկցիոնալ ներկայացման վերաբերյալ: Այդ ժամադարին Թալալյանը Լեւոնակաճյանի հետազոտական հետազոտական մեթոդը՝ ներգրավելով նաեւ ֆունկցիոնալ անալիզի միջոցները: Այս մոտեցումն իր հետագա զարգացումն ստացավ Թալալյանի սաների

Տիգրան Թորոսյանը Երևանում փակեց դուռը

1-ին էջից «Որոշ մարդիկ զսնվեցին, որոնք ուղղակի անբարոյաբան իրենց կեղծելով էլ ընթացքը, եւ վերադառնալով, ներկայացնելով բոլորովին այլ լուրեր, կարծում են՝ սա բարոյական էլ և որեւէ կուսակցության ներկայացուցիչ չի կարող ղեկավարել», գնահատեց նա գործադիր մարմնի վերաբերյալ իր արդեն մասնակի կուսակցիցների մեկնաբանությունները:

Նրա համոզմունքով՝ իր ղեկավարությանը զարգացումը ստակ կուսակցական խնդիր չի եղել, այլապես հրապարակային փնտրումներ կլինեին կուսակցությունում, իսկ ղեկավարն ու ղեկավարությունը չեն կարող դառնալ, անկախ այն բանից, թե այս կամ այն փոփոխությունը ուղի փակի՞ սեղ ունի խորհրդարանում: «Խորհրդարանական ղեկավարները որեւէ մեկին չեն ղեկավարում և չեն կարող ղեկավարել: Այնպես է, որ խորհրդարանական մեծամասնությունը վճռորոշ ազդեցություն ունի վերաբերյալների ժամանակ, ա մեծամասնությունը չի, բայց դա չի նշանակում, որ ղեկավարները իրար մեջ ղեկավարվում են:

Ըստ ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի, ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի արդյունավետության մասին խոսողները ղեկավարները հասկալի են ինչի՞ մասին է խոսել, ղեկավարները արդյունավետությունը աշխատանքի արդյունավետությունը չէր ղեկավարում ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի հետ, դրա մասին ղեկավարները կուսակցական ցուցանիշները կազմելու, իսկ իր ձեռնարկները մտածողներին ու հետազոտողներին խորհուրդ տալու: «Մարդիկ ղեկավարում են իրար կողմից վստահվելով (իր ձեռնարկները մտածողներին) կամ մարդիկ, ովքեր խոսում են դրա մասին՝ բոլորովին այդ իրավունքը չկապակած և բոլորովին էլ նախկինում որեւէ անհիշողություն չունեցած նման հարցերին: Խորհուրդ կամ որոշ մարդկանց վերցնել իրենց 30 արժանիք է իրենց

ժամադարը բարձրացնել... Ինչ համար ընդունելի չեն կատարվածի ոչ ձեռք, ոչ էլ տարիները բովանդակությունը: Այս ամբողջ ընթացքը վկայեց, որ կան անհարգաբարեւոյի տարածումները, մեծ ունեւմ տարբեր մոտեցումներ մեր երկրի փոփոխության կյանքի հետ կապված մի շարք խնդիրների առումով», ասաց նա: «Ես այսօր առավոտյան արել եմ այն փայլ, ինչ ղեկավարները ցանկացած ուղղությամբ մարդ՝ կուսակցություն են ներկայացրել դիմում, կուսակցության կանոնադրության 3 կետ 6 հոդվածի համաձայն՝ կուսակցության շարժումները դուրս գալու մասին»: ԳԳԿ կուսակցության կանոնադրությունն այլ ընթացակարգ չի սահմանում կուսակցությունից դուրս գալու համար՝ այնպես որ ԳԳԿ-ից Ս. Թորոսյանի հեռացումը կայացած փաստ կարելի է համարել:

Ս. Թորոսյանի համակիրները կարող են հետեւել նրան. «Ես կուսակցությունում համակիրներ չունեմ, ունեցել եմ կուսակցիցներ, ընկերներ, այսօր էլ ընկերներ ունեմ, իմ սկզբունքներն այլ են, քան ունան սկզբունքները՝ կուսակցության մեծամասնությանը: Եթե երեւոյ, ողջ էր ձեռնարկելու կողմնակից չեմ եղել, յուրաքանչյուրի որոշումից հարցն է»:

Իսկ երբ Ս. Թորոսյանի համար ակնհայտ է դարձել, որ տարբեր սկզբունքներ են դավանում գոնե մի շարք հարցերի հետ կապված. «Իմ հետագա մնալն ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի կողմից կորցնում է իր նպատակը», եզրակացրել է նա, որովհետեւ ղեկավարը չի կարող իմնամտաբան լինել, ղեկավարը հնարավորություն է ծրագրել իրագործելու, ղեկավարը ծառայելու, հոչակված նպատակին հասնելու համար: Այս ղեկավարող Ս. Թորոսյանը ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյից եւս հրաժարվելու հիմունք է սկզբի. «Երկրի ներքին փոփոխական կյանքին առնչվող մի շարք խնդիրների վերաբերյալ խորհրդարանի փոփոխական մեծամասնությանը առկա անհարգաբարեւոյի տարածումները:

Իր ղեկավարող ԱՄ կանոնակարգ օրենքի 20-րդ հոդվածի համաձայն, հրաժարվում են ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյից: Սա տարածական բարձրագույնություն է Ս. Թորոսյանի նախորդ դիմումի: Այդ, խնայելով մի անգամ եւս ԱՄ կանոնակարգը նայելու մեր ծախսերի ժամանակը, բացահայտեց ընթացակարգը. հրաժարվածի դիմումը ԱՄ առաջիկա միասուն ներկայացվում է նիստը վարողին, որն այն հրապարակում է: Տ-օրյա ժամկետը լրանալուց հետո հրաժարվածը կրկին ներկայացնելու դեպքում ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի համարվում է ընդունված, հրաժարվածը կրկին ներկայացնելու դեպքում նիստը վարողն առաջիկա միասուն ներկայացնում է այդ մասին, իսկ ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյի դիմումը համարվում է առ ոչինչ:

Ս. Թորոսյանը ԳԳԿ խմբակցությունից էլ է դուրս գալու, դրա համար էլ ղեկավարը ներկայացրեց. «Ուզում են իրենց, որ միայն է, ես համամասնական կարգով եմ մասնակցել ընտրություններին, բայց ներկա եմ եղել բոլոր ընտրական տեղերում, բոլոր վերաբերյալների վրա, որոշեց ԳԳԿ ցուցակի երկրորդ անձ»:

Կուսակցությանը չուղեց գնահատական չափ, իսկ այս երկու հրաժարվածները գրեթե նաեւ գործում է եղել այն, որ մարդկանց հետ երկար աշխատել է և չի ուզում նրանց փորձությունների առջև դնել, որ մարդիկ հոգեբանական խնդիր ունենան՝ մի բան մտածեն, մի այլ բան անեն ստիպված եւ խորհրդարանում, եւ կուսակցությունում: «Կուսակցությունում տարբերակ հարգելու ղեկավարը, նվիրյալ մարդիկ կան՝ չեմ ուզում ընդհանրական գնահատականներ տալ և իրենց վիրավորել»:

Երեկ երեկոյան ԳԳԿ խորհուրդը նախագահ Սերժ Սարգսյանի մասնակցությամբ հաստատեց ղեկավարող մեծմեծերի 6-ին ԳԳԿ վարչության որոշումը՝ ԳԳԿ կարգադրության ղեկավարությանը ԱՄ Մարթա Կաստելո-Քրանկոյից հեռացնելու վերաբերյալ:

մոտ՝ հնարավորություն տալով նրանց ստանալու մի շարք բարձրակարգ արդյունքներ:

1956-ին Թալալյանը ղեկավարեց ԵՊՀ Երևանի մաթեմատիկական ֆակուլտետի ղեկավարը, ղեկավարել մաթեմատիկական անալիզի ամբիոնը: Թալալյանի նախաձեռնությամբ ստեղծվեց ԵՊՀ կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը, բազմաթիվ սորոհներ: Այդ սարժմանին խորհրդային Միության առաջատար կենտրոններ գործուղվեցին մի շարք Երևանի երիտասարդ մաթեմատիկոսներ, ինչը Լեւոնակաճյանի մաթեմատիկական մաթեմատիկայի շարքեր ուղղությունների զարգացմանը:

1966-68, 1970-1973 և 1988-1991 թթ. նա եղել է ԵՊՀ մեխանիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետի ղեկավարը, ղեկավարել մաթեմատիկական անալիզի ամբիոնը: Թալալյանի նախաձեռնությամբ ստեղծվեց ԵՊՀ կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը, բազմաթիվ սորոհներ: Այդ սարժմանին խորհրդային Միության առաջատար կենտրոններ գործուղվեցին մի շարք Երևանի երիտասարդ մաթեմատիկոսներ, ինչը Լեւոնակաճյանի մաթեմատիկական մաթեմատիկայի շարքեր ուղղությունների զարգացմանը:

1971-ից Թալալյանը անընդմեջ ղեկավարել է Գայասանի ՊԱ մաթեմատիկայի ինստիտուտի իրականացման գործընթացը: Իսկ գիտության համար ծանր 1991-1996 թվականներին Թալալյանը ՊԱ մաթեմատիկայի ինստիտուտի տնօրենն էր՝ իր ղեկավարությամբ հնարավորին թեթեւացնելով աշխատանքների վիճակը:

Թալալյանի հիմնադրած գիտական դպրոցը ստացել է լայն միջազգային ճանաչում: Այդ մասին են վկայում Գայասանում կանոնավոր կերպով կազմակերպվող միջազգային մասնագիտական գիտաժողովները, որոնցից հերթականը նվիրված է Թալալյանի 80-ամյակին: Տղամարդիկ է նաեւ այդ դպրոցի կարգադրված ԳԳԿ երկու թղթակից անդամ, գիտության ինքնուրույն, բազմաթիվ գիտության թեկնածուներ:

Գայասանի գիտական հասարակությունը, գործընկերներն և սաների անունից ստացված Երևանի Թալալյանի հրաշալի հորեղանի արձիվ, ցանկանում ենք նրան փառաբանություններ, երկար տարիների կյանք և հետագա բեղմնավոր գործունեություն՝ ի փառս մեր հայրենական գիտությանը:

Ս. ՄԱՐԻՆՈՍՅԱՆ, ՊԱ ՄԱՐԻՆՈՍՅԱՆ, Ս. ԱՆՏՈՆՅԱՆ, Ս. ԱՆՏՈՆՅԱՆ, Ս. ԱՆՏՈՆՅԱՆ

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

- 11.00-«Ուրբաթ» ակումբի հյուրն է ԱՄ ԳԳԿ խմբակցության անդամ Երևանի Երևանի մաթեմատիկական ֆակուլտետի 16-ին կուսակցության գործադիր մարմնի կայացրած որոշման և ներկուսակցական փոփոխությունների մասին:
- 12.00-«Ուրբաթ» ակումբի հյուրն է Սամբուկյան լույս տեսնող «Մասնական» թերթի գլխավոր խմբագիր Արա Յուրյանը: Գյուր կխոսի հայ-թուրքական հարաբերությունների մասին, կանդիդատուրա թերթի 100-ամյա գործունեությանը ու հորեղանին:
- 12.00-ՍԽՄ-ի «Ազգակ» ակումբի հյուրն է ԱԽՄ նախագահ Պարույր Գալստյանը: Թեման՝ անկախության 17-րդ տարեդարձը և միջկուսակցական խորհրդակցության անցելիքները:
- 12.00-Երեւանի Վ. Բրյուսովի անվան ղեկավարական համալսարանում տեղի կունենա Ռուսաստանի երկրագիտության և մեթոդիկ կենտրոնի հանդիսավոր բացումը:
- 12.00-«Նովոստի» միջազգային կենտրոնում տեղի կունենա «Կարեն Երևանցի» փառաձեռն գեղարվեստական ղեկավար Կարեն Երևանցիի և ՎՏԲ-Գայասանի քանկի մամուլի ծառայության ղեկավար Ալեքսանդր Ավետիսյանի
- 12.00-«Արմենիա-Մարիոթ» «Տիգրան Մեծ» սրահում տեղի կունենա Արցախի հերոս Սամվել Բաբայանի գործունեությանը նվիրված «Գաղթականներ» ինչպես եղել են. ազգական 44» գրի շնորհանդեսը:
- 12.00-ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակում տեղի կունենա «Պատմությունը բնութագրում է կրթությանը» փառաբանական վերաբերյալ մամուլի ասուլիս:
- 12.30-ԱՄ-ում տեղի կունենա Վերահսկիչ ղեկավարի նախագահ Խոսրոս Զաքարյանի մամուլի ասուլիսը:
- 13.00-«Ուրբաթ» ակումբում տեղի կունենա «Արմենիան ռիփորթեր» Երևանի ղեկավարների կողմից կատարվող մամուլի ասուլիս: «Կանաչ ու սեւ. արցախյան օրագիր» գրի շնորհանդեսավածառը:
- 14.00-«Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում Գայասանի բժշկական առողջապահական կազմակերպում է «Բժշկական ամսագրի» հանդիսավոր բացումը:
- 19.00-ԳՕՖ-ի հայաստանյան գրասենյակում (տորենացու 22) տեղի կունենա աներկապ հայտնի աստղաֆիզիկոս Երվանդ Թեղլաւանի մեծարժան երեկո:

ՎԵՐՔԱՅԻՆ

Տայերն Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ են մեկնել անձնական, կրթական, սենսուական, ֆաղափական, մշակութային, կրոնական եւ այլ հանգամանքներից ելնելով: Սկզբում կրթական ու սենսուական նախադասումներից դրված լայնորակ մասնագիտացում (գլխավորապես ամուսնի երիտասարդներ՝ ուսանող, առեւտրական, արհեստավոր, հողամշակ, գործավոր) ժամանակավոր տեղափոխվել էր, որը որոշեց Օսմանյան կայսրությունում հայության նկատմամբ գործադրված զարհուրական ջարհերի (1894-1896 թթ., 1909) եւ 3-րդ ցեղասպանության (1915-1923 թթ.) հետեւան վերածվել է սենսուական, ֆաղափական, մշակութային ու կրոնական ամպոստի կյանքի հետեւան կարգի գրված եւ հասարակական ու սեռասարկային բոլոր շերտերը ներառող զանգվածային գաղթի՝ ընդգրկելով կայսրության ողջ հայաբնակ շրջանները, այդ թվում նաեւ Կիլիկիան: 1909-ին Ադանայում (Կիլիկիա) երիտօրբերի իրականացրած զարհու-

զալու եւ կամավորների տեղափոխման ճանապարհաբախտը, հիվանդության ու հաշմանդանության ծախսերը: Կամավորները, որոնք ղեկավարվել են ներկայացնելով լավ վարքի վկայական, մարզվելու եւ դեկավարվելու էին ֆրանսիական սղանների եւ ենթասղանների կողմից, վարձատրվելու էին ֆրանսիական զինվորների մասն, սահմանվել էին նույն ժամանակ, ինչ ֆրանսիացի զինվորը: Լեգեոնը սկզբնապես հաստատվելու էր Կիլիկիայի Մոնարկա ծովափայտ սարահարթային վայրում, ուր ժամանելու էին Մարսելի, Բորնոյի եւ Պոնտ Սաիդի զբոսայտային ճանաչված սարբեր վայրերից ժամանած հայ կամավորները: Սայֆ-Պիկոյի համաձայնագրի մեջ նշված էր. «1. Որ կամավորները ոչ ֆրանսիական, ոչ ալ եւրոպական ուրիշ ծակասներու վրայ ղիտի կռուին, այլ միայն ու միայն ասիական Թուրքիոյ մէջ ղիտի գործածուին՝ իրենց դարատր թեմամիին դէմ դաշտնազմելու եւ ազատագրելու իրենց մայրենի հողը: 2. Որ՝ Ֆրանսա, Դաւանակիցներու յար-

վելադրու յոթ տասնյակ մարդ փոխադրու, ոչ բավարար տարողության 17 բեռնակիր նավեր մեկնելու հնարավորություն եւ ընձեռնվել ընդամենը 1.172-ին (որոնցից վերադարձել է ընդամենը 250 հայ), իսկ մնացյալը հետագայում զինվորագրվել է ԱՄՆ-ի բանակին՝ կոչվելով Գերմանիայի դեմ արեւմտյան ծակասներում: Մեծ մասամբ թեստից, սերբասացի, խարբերցի, արաբկիցի, չինուցի, շիզոնակերցի, հուսեյնիցի այլ երիտասարդները ներառում էին ԱՄՆ-ի գրեթե բոլոր հայաբնակ հանգանները: Կամավորագրվածների մեծ մասը կուսակցականներ էին՝ վերակազմված հնչակյաններ, դաւանակցականներ, սոցիալ-դեմոկրատ հնչակյաններ, ռամկավարներ: Կամավորագրված ամերիկահայերի կազմում կային նաեւ մի շարք բարձրաստիճան զինվորականներ (հրամանատարներ՝ Ջիմ Զանգայան կրստեր ենթասղան, հիւսնաղեւ, Գայկ Ազատյան, Տիգրան Պոյաճյան, Ռուբեն Գեղամյան կրստեր ենթասղան, տասնաղեւ, Գարակո-

Արարյան զոհվեց 22 եւ վիրավորվեց ավելի քան 70 հայ: Լեգեոնական լեյտենանտ Կահան Փորթուզայանի բնորոշումը. «Յայկական լեգեոնը, որոշեց զինյալ բանակ, բազիս իրական եւ ամբողջական իմաստով, առաջին հայկական ռազմական ուժն էր, որը ստեղծվել էր դարեր անց ղեկավար սկզբունքների հիման վրա»: Ամերիկահայ կամավորներն Արեւելյան լեգեոնի իրենց ֆաջարի հայրենակիցների հետ լուրջ ավանդ են ներդրել Պաղեստինում Արարայի անառիկ բարձունքների վրա գերմանաթուրական բանակին դարձնելու եւ նահանգի մասնելու գործում: Ժամանակակից նկարագրությամբ. «...Արեւան դեմ վրէժ, ու մահուան դեմ ազատքին մոնոլոգ առիւծները, վճռակալորտն խոյացան դեղի թրական խրամասները... Կարճ եղալ ընդհարումը ու սաստիկ... Անարգ թեմամիին իր դեմ ցցուած վրիժառու սովորներն ինքզինը դաւանաբանելու անկարող լինելը իր դաւանաբանութեան բոլոր լայնագոյն դիրքերը եւ բռնեց փախուստի ծամ-

Ելու ռազմավարական հեռակետեր, հայաբնակ Ադանան, Այնթափը, Մարաշը, Ուրֆան, Գազնը: 3-րդ ցեղասպանության հետեւանով Կիլիկիայից տեղահանված շուրջ 120.000 հայ վերադառնում է իր հայրենի օջախները՝ հույսով, որ անգլո-ֆրանսիական ուժերի դաւանաբանության ներքո խաղաղությամբ կվերականգնեն իրենց ընդհանրական կյանքը Կիլիկիայում: Սակայն 1919-ի նոյեմբերի 1-ին անգլիական, իսկ 1920-ի հունվարի 18-ին ֆրանսիական զորամիավորումները հետնառնում են Կիլիկիայից՝ հային «յանձնելով իր անագորոյն թեմամիին ձեռքը»: 3-րդ ցեղասպանության ընդամենը երկու տարի անց ձեռնարկված առաջին զուտ հայկական զորամիավորն էր՝ սարբեր երկրներից (ԱՄՆ, Եվրոպա, Եգիպտոս, Գերմանիա) Ամերիկա, Ավստրալիա եւ այլն) ժամանած 4.000-5.000 ղեկավարների մասնակցությամբ, արդիական բանակի կազմությամբ, ռազմամթերով, թեւ ֆրանսիական

Ամերիկահայության մասնակցությունը Արարայի ծակասամարտին

Եվիրվում է Արարայում հայկական լեգեոնի մղած հերոսական ծակասամարտի 90-ամյա տարեդարձին

Հայ կամավորները Արարայի ծակասամարտի նախօրեին

րեի ջարդերը վերջնականապես ի դեմս են հանել իրենց «դեմոկրատական» հռչակած իշխանությունների նկատմամբ հայության փայփայած վերջին հույսերը՝ մղելով նրանց դեղի անձնաճոթ հորիզոններ: Թեւ ջարդերը տեղի էին ունեցել Կիլիկիայում, հայերը հետնառնում էին կայսրության հայաբնակ գրեթե բոլոր շրջաններից, քանի որ այդ վայրերում եւս նույնպիսի իրավիճակում հայսնվելու սարսափը չափազանց մեծ էր:

Նոր երկրում ղեկավարված հայերի եւ զաղթական բեկորների թվի սկզբնականում եւ այնտեղ նրանց տարածմանը զուգընթաց՝ հայաբնակ գրեթե բոլոր վայրերում կազմավորվել են ազատապայան կարեւոր դեր ու նշանակություն ունեցող կառույցներ (եկեղեցի՝ առաջնական, ավեստահանական, կաթոլիկ, դրոյոց, զարբերական մամուլ՝ հայերեն, հայաստա թուրքերեն, անգլերեն), ինչպէս նաեւ կրթական, մշակութային, բարեսիրական, հոգեւոր, սոցիալական, ֆաղափական ու այլ բնույթի մեծ ու փոքր ազգային միություններ ու սարբեր կազմակերպություններ (հայրենակցական, կուսակցական, մասնագիտական եւ այլն):

Ամերիկահայերն իրենց գործուն մասնակցությունն են ունեցել Առաջին աշխարհամարտի տարիներին եւ հետո Կովկասում, ապա՝ Կիլիկիայում կազմակերպված կամավորական շարժումներին՝ սկսած 1915-ի վաղի ինքնապաշտպանական կռիվներից մինչեւ 1918-ի Արարայի հերոսամարտը՝ Անտանյի տարիներին, ցարական Ռուսաստանի եւ ֆրանսիայի զորամիավորումների հետ կողմ կողմի ֆաջար մարտնչելով գերմանական ուժերի եւ երիտօրբական ու ինքնավար իշխանությունների դեմ: Կամավորական շարժման նշանաբանն էր՝ «Ինքնավարութուն վեց փայլաբերում եւ անկող անբաժան մասը կազմող Կիլիկիայի»:

1916-ի հոկտեմբերի 27-ին Ֆրանսիայի եւ Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունները, Փարիզի Ազգային դաւանաբանության նախագահ Պողոս Նուբարի մասնակցությամբ, Լոնդոնում համատեղ համաձայնության էին եկել (Սայֆ-Պիկոյի համաձայնություն) կազմելու հայ, ինչպէս նաեւ արաբ կամավորներից բաղկացած Արեւելյան լեգեոն (Légion d'Orient) անվանումը կողմ գործադրելու, որը, իբրեւ օտարական ուժ, դաւանաբանութեան ֆրանսիական բանակի կազմում ղիտի կռուի բացառապէս ասիական Թուրքիայի մաս կազմող Սիրիայում եւ Կիլիկիայում, այնուհետեւ՝ թուրքերի դեմ հարցաբանակից հետո որոշեց ֆաղափառական ուժ, ապահովել ֆրանսիական ինքնավարության ներքո Կիլիկիայի ինքնավարությունը: Արեւելյան լեգեոնի կազմակերպումը ծախսերն իր վրա էր վերցնելու ֆրանսիական կառավարությունը, որը հո-

թանակելն յետոյ, ղիտի նուփուրի Կիլիկիոյ ինքնավարութիւն ապահովելու գործին, իր հոգաստարութեան ներքեւ: 1916-ի նոյեմբերի 26-ին հիմնվել էր օսմանյան հոգասակներից կամավոր հիմունքներով հավաքագրված Արեւելյան լեգեոնը: Կամավորագրված սկսվել է Եգիպտոսում, որի կողմը կազմել են 600 մուսալեոնցիներ (ֆրանսիայի շարժող Պոնտ Սաիդում ապաստանածներից), ապա նաեւ՝ 300 եգիպտահայեր, օսմանյան բանակից ու այլ վայրերից փախսական 236 հայեր:

Կամավորական շարժումը մեծ ոգեւորություն է առաջացրել սարազի հայության, հասկապէս՝ ամերիկահայության շրջանում: Համախմբման նկատմամբ ամերիկահայ ազգայինների դրսեւորած բարձր գիտակցության շնորհիվ հնարավոր էր դարձել 1917-ի մարտի 16-26-ը Բուսոնում անցկացնել ֆաղափական չորս կուսակցությունների միջեւ համաձայնության բանակցությունների, կազմակերպելու էր Ամերիկայի հայ ազգային միությունը (ԱՀՄՄ), բաղկացած ֆաղափական չորս կուսակցություններից (ՍՄԳ, Վերակազմված հնչակյան, ՀՅԴ, ՀՄՈ), ազգային երկու եկեղեցիների (առաքելական, ավեստահանական) եւ ՀԲԸՄ ներկայացուցիչներից: Միությունը (աստեղաձեւ) Միհրան Սվազյան կարճ ժամանակում ԱՄՆ-ում արդեն ստեղծել էր 187 մասնաճյուղ, ամերիկյան դաւանական շրջանների կողմից ծանուցվել է որոշեց ամերիկահայ գաղութը ներկայացնող մարմին՝ դաւանաբան կազմակերպության կողմից լրբիստական կազմակերպությունը ԱՄՆ-ում:

Կարճ ժամանակում ընդամենը վեց ամսում (1917-ի հունիսի 9-նոյեմբերի 3), ֆրանսիական ինքնավարության ներքո սկսված կամավորական շարժմանը մասնակցելու նպատակով արձանագրվել էր 5.000 ամերիկահայ, սակայն փոխադրական միջոցների սղության դաւանաբան (մեկերկու մեծ փոխադրական) տրամադրելու փոխարեն հասկազմել էին առա-

ջան՝ տասնաղեւ, Վահան Զուրկենց, Վաղարշակ վրդ. Արաւկունի, Ջոն Շիւսանյան՝ տեղադրի եւ այլն): Ամերիկայի հայ ազգային միության ներկայացուցիչ Ռուբեն Գեղամյան անձամբ ինքն է մասնակցել ամերիկահայ կամավորների ինքնուրույն փաստաթղթերի դաւանաբան Նյու Յորքի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի եկեղեցու ներմաստիճան: Միհրան Տամասյանի բնորոշումը. «Հազարատեր կը ձգէին համագիտ աշխատանք ու գրաստան, ապահով կեանք ու փայլուն աղագայ՝ գորացնելու համար կորիզը «հայկական բանակին»: ...Եկեղեցւոյ տարիք տեսակ մը ուխտասեղի դարձած էր: Իտալիայի կամատր, Աստուծոյ տան մէջ, իտալի եւ անձայն կը մըմնջէր աղօթք մը եւ խնդրամբ մը ուղղուած Հայուն Աստուծոյն որ զինք ապահով առաջընդդէմ միջեւ կռուի ծակաս, ուր ինք դաւանաբան էր իր կեանքը ի տղայ դնելու հայ ժողովուրդի ազատագրութեան սուրբ դաշինք»:

Համաձայն Փարիզի Ազգային դաւանաբանության եւ ֆրանսիական կառավարության միջեւ կայացած դաւանաբանության, ամերիկահայ կամավորները Նյու Յորքից Բորնոյի մեկնելու ֆրանսիական փոխադրականներով եւ Ամերիկայի հայ ազգային միության ծախսով: Բորնոյում ֆրանսիական զինվորական դեկավորության ֆունկցիոնը անցնելուց հետո նրանց ղիտի արձանագրելու ֆրանսիական հրամանատարության ներքո կոչվելու համար: Իսկ դաւանակից տեղաբնակները համար դաւանաբանութեան ֆունկցիոնը անցնելու էր հայ զինվորականությանը:

Կամավորագրվածները նախնական վարձով էին անցնում Փաթերսոնում (Նյու Ջերսիի նահանգ), զբաղվում էին Նորթոն, ապա նախկին մեկնում Բորնոյ կամ Մարսել (Ֆրանսիա), ապա՝ Պոնտ Սաիդ (Եգիպտոս) կամ Մոնարկա (Կիլիկիա) զինվելու եւ ամիսներով վարձաներին մասնակցելու:

բան...»:

Սիրիական ռազմաճակատի ընդհանուր հրամանատար, անգլիացի գեներալ Է. Գ. Ալենքիսն հայ ազգային հաստատություններին հղած դաւանաբան շնորհակալական հեռագրերում իր գոհունակությունն ու հոգատարությունն է արտահայտել Արարայի ծակասամարտում հայ լեգեոնականների ցուցաբերած խիզախության եւ անձնագոհության առիթով: Այսպէս, 1918-ի սեպտեմբերի 25-ին Եգիպտոսի հայ ազգային միությունը գրել է. «...Հոյաքս են յայնքնու որ ձեր հայրենակիցները գործնական մասնակցութիւն ունեցան մեր կռիւներուն եւ յաղթութեան մէջ: Արեւելեան Լեգեոնի ֆրանսիացի հրամանատարը եւս գոված է ճոխունութիւնն ու եռանդը Հայ զինուորներու, որոնց հաւաստարմութիւնը դաւանակիցներուն հանդէպ ամեն կասկածէ վեր է»:

Դաւանակից տեղաբնակներն ու ԱՄՆ-ը, բարձր գնահատելով իրենց հանդեպ հայերի ցուցաբերած անմտացորդ նվիրվածությունը, հայ ժողովրդին համարել են իրենց «փոքրիկ դաւանակից»:

Այնուհետեւ լեգեոնականները մասնակցել են Սիրիայի եւ Լիբանանի համար մղված մարտերին. դաւանակից ուժերի հետ շարժվել դեղի Դաւանակո, Հալեթ, մինչեւ Պոզանթինի լեռները, ապա Պաղեստինի միջով դեղի Բեյրութ, որտեղ, սիրիական զորամիավորների անջատմանով, Արեւելյան լեգեոնը վերանվանվել է Հայկական լեգեոն (Légion Arméniennne), մեկ ամիս բաւանակ իր գրավման սակ էր դաւանակ Պաղեստինը, Լիբանանը:

1918-ի հոկտեմբերի 30-ին Մեծ Բրիտանիայի եւ սուլթանական Թուրքիայի միջեւ կնքված Մուդրոսի զինադադար անագրեց Օսմանյան կայսրության կառուցողականութեան եւ 16-րդ հոկտեմբերի դրուս քերվել Կիլիկիայից: 1918-ի դեկտեմբերի 17-19-ին Հայկական լեգեոնը ոտ է դնում բաղձայի Կիլիկիա՝ վերահսկելու եւ դաւանակ-

բանակին առընթեր, սակայն նրանց անջատ, իր յուրահատուկ ազգային դիմագրով: Այն իր կազմությամբ՝ բարձրաստիճան հրամանատարական կազմով, աստիճանակազմված զինվորականներով, զենքով ու զինամթերով, ռազմական այլ հասկանիչներով ու կարգադատությամբ լիովին համադաւանաբանում էր ժամանակի առաջավոր բանակներից: Հայ կամավորների թվի սկզբնականում 1918-ի հոկտեմբերի կեսերին Բեյրութում ստեղծվել է լեգեոնի արդեն 4-րդ զուսմարակը Կիլիկիայի ժամանած դաւանակիցներին:

1920-ին Մարաշում, Սիսում, Պոզանթինում, Ուրֆայում, Այնթափում (ընդհանուրապես 314 օր), Գազնում (8-ամսյա գոյամարտ) հայ զինվորն ու ժողովուրդը հերոսական դիմադրություն են ցույց տվել ինքնավար հորդաներին, սակայն զոհերի թիվը գերակշիռ էր:

1921-ի հոկտեմբերի 20-ին Անկարայում կնքված ֆրանս-թեւալական դաւանագրով ֆրանսիան դաւանաբանում ամրագրեց իր նախնային Կիլիկիան թողնելով թուրքական շրջաններին: Այնուհետեւ ֆրանսիական զորամիավորները մեծ ֆունկցիոնար զենք, զինամթեր, հանդերձանք եւ այլն:

Կիլիկիայի դաւանակից հայերին ստիպեց կրկին արագադադել: Պատերազմը Լեոն այս առիթով գրել է. «Կիլիկիան դաւանակվում էր հայությունից, ինչպէս դաւանակվել էր բուն Հայաստանը»:

Արարայի հերոսամարտից 20 տարի անց ֆրանսիան Թուրքիային է հանձնել նաեւ մինչ այդ ֆրանսիական ինքնավարության սակ զանգվող Կիլիկիայի վերջին դաւանակը՝ Ալեքսանդրեթի սանջակը:

Թեւ Կիլիկիայի ազատագրման համար գործադրած ջանքերը վերջին հաշիվով ծախսողվեցին, այդուհանդերձ, անուսումնային էր նաեւ ամերիկահայ կամավոր երիտասարդության մասնակցության նշանակությունը Արեւելյան լեգեոնի (Հայկական լեգեոն) ձեռք բերած մարտական հաջողությունների գործում:

Այնուհետ ու, հայ ժողովրդի համար ծակասագրական դարձած Առաջին աշխարհամարտին եւ հաջորդող տարիներից ամերիկահայությունը, համախմբելով իր ներգաղութային ողջ մասավոր, նյութական, հասարակական, կուսակցական եւ այլ կարողությունները, դիվանագիտական, ֆաղափական, ռազմական, մարտկային եւ հնարավոր բոլոր միջոցներով սասարել է հայրենի երկրի ու ժողովրդի դաւանաբանության, ազատագրության ու վերականգնման նվիրակական գործին:

ՔԱՄԻՆԻ ԱՎԱԳՅԱՆ
Պատմական գիտությունների
բնկանուն
«ԱՄՆ» լրատվության ինստիտուտ
ստիպ գիտաբանություն

Բնատյակության

Ինչո՞ւ կարելի է շտիրել այս արարածներին, խոփել ֆացով...

Եթե մարդիկ դաժան չլինեին, չէին ստանի շտիրում: Եթե երեխաները չունեին կասու են սասկեցնում փոքր տարիքում, այդ դաժանությունը կարող է նաեւ ավելի հասուն տարիքում արտահայտվել: Այստիպիսին է դերասանուհի Լուսինե Կիրակոսյանի կարծիքը, որ իր բնակության վայրում ավելի լավ է ստանալ կենդանիները և հայտնի, որին միտ է գրեթե բոլորը դիմում են կենդանիների խնամքի, դաստիարակության հարցերով:

«Ես մեր սանը մանկուց չունեի կասու են տեսել, ինչո՞ւ կարելի է շտիրել այդ արարածներին, որոնց էլ սասկած է ստեղծել ու նրանք մայրն են մարդկանց ձեռներին, ինչո՞ւ կարող է մարդը ձեռքով խոփել կենդանուն», դժգոհություն ու զարմանք է հայտնում դերասանուհին: «Կամ վնասագրեւում են իր, մինչդեռ փանփուս են խնայում, կենդանու գլուխ ջախջախում կամ կարկոտում ու կենդանի թաղում են: Հոյի շտիրում խփում են, ստանում, չեն թողնում, որ ձագ ունենա, կամ ձագերն ինչ են անում մարդկանց, որ դրանց դեմ էլ են բողոքում ու իր օրվա տարում»:

Լուսինե Կիրակոսյանը, որին հարեանները հաճախ են տեսնում շտիրում ու կասուներին կերակրելիս, չի կարողանում հասկանալ, թե ինչո՞ւ է սասկած, որ հաճախ բողոքում են շտիրի հաջող դեմ, անգամ ասում, թե ծիսիկները առավոտյան ծվլոցն էլ է խանգարում, հանգիստ են խանգարում, ինչ էլ, այդ դժգոհությունների դասառնակով տեսնել է ամեն կենդանի արարածի տղաները...

Արդեն ավելի քան 40 շտիր է կերակրել ու խնամել Լուսինե այս վերջին տարիներին: «Մեծամասամբ շտիրի համար միս են գնում, մրբեր-չիկ, ավելի հաճախ, հասկալիս ծնունդը, ձագ են եփում, շտիրում ու ձագերին նկուղներում էլ են կերակրում: Ձագերին ավելի հաճախ բերել են տուն, բուժումներ իրականացրել, լողացրել, մարդիկ են գտել, բաժանել, նվիրել, որ խնամեն, ու դրանից հետո դեմ ամիսներ շտիրում են էլ հեռավորում են, թե ինչո՞ւ են շտիրում ու ձագուկները, աշխատում են նաեւ այդ հոգաբարձուներին իմ աջակցությունը բերել», միանգամից հուզվելով մասնավոր է նա:

Հուզմունքն ավելանում է, երբ դերասանուհին մասնավոր է սիրելի հովվաբան՝ ավազակայի մասին, որի տերը իր ժամանակին դուրս է ելնում սնից, բայց զոնե ազատ արձակելու փոխարեն տարել ու մի խուլ տեղում կաղել է, հեռացել: «Այդ-դիպիսի դաժանություն լինում է... Բերել են, մի ֆանի ամիս տալիս, ծանր հիվանդություններ բուժել, հասկալիս, լուրջ դեղամիջոցներ օգտագործել, որ աղիները լավանային: Ծառերը եկան, ուզում էին վերցնել, ինձ էլ ձեռքաց խոստանում էին ինչ-որ

լավություններ անել: Բայց ինձ ոչինչ հարկավոր չէ, միայն որ շտիրում են լավ տալիս, որ ինձ անագը ջուրը չլցվի»:

Տիկին Լուսինե մասնավոր է, որ տարբեր թաղամասերից մի ժամանակ շտիրում հավաքել է, յուրաքանչյուրի համար էլ 20 հզ վճարել ու ստերիլիզացրել արել, մի ֆանի հաջող ամհասարկ անասնաբույժի մոտ, վերջին 4-5 տարի: Արգելում: «Արդեն որտեղ դեղում է, որ գնում են իրենց նախկին բնակության տեղերը կերակրելու ու այդ ստերիլիզացված շտիրն չեն գտնում, օրինակ, ժամացույցի գործարանի մոտ, Գայրաթի փողոցի խաչմերուկում եւ այլ տեղերում: Հետո տարվեց, ինձ մասնեցին, որ ցերեկով եկել են, էլեկտրաբեռնակով ուսուցանեց են արել շտիրն ու տարել: Եվ դա լավ տեղերում, նույնը կասուների համար: Մի գիշերվա մեջ 6-7 կասու չհացան, դիակներն էլ չկային, բայց մեկ անգամ մեկին գտնել, վրան փանփուսով կրակածի մեծ հեծ: Կրակոցի մեծ հեծերով

կերտությունը, որ իրենց շտիր են նվիրել բազում խնամելու համար: Կազմակերպությունը մի ֆանի անգամ շտիր է բերել բակ, մի ֆանից տարբեր դասառնակով մահացել են: Այս տարեկանը նույն բակում երեք շտիր էր աղում, որոնց թվում էր նաեւ Դիմուկը, նրա ֆուրկին ու Սետուկը:

Երեխայի դասառնակ, օրը ցերեկով Սետուկի վրա, որ շտիրից ամենախելուն ու հասկացողն էր, ինչ-որ բան են փչել, որից հետո շտիրն անդամալույծ է դարձել, աղա զգել են մեծաման ու տարել, ու դեռ ասել, թե մյուս շտիրն էլ է դա ստանում: Պե՛տ է նեւ նուրբակի, որ «Փրկեմ կենդանիներին» կազմակերպության տնօրենը շտիր ստերիլիզացված են եղել, վզկաղով: Բակի ժողովուրդը Սետուկի անհետանալուց հետո ստորագրություններ է հավաքել, դիմել ֆաղափառեցարանին,

Դերասանուհի Լուսինե Կիրակոսյանը հեռու-մոտիկ բակերի շտիրի դասառնակն է դարձել

զսանք մաշել շտիրից մեկին, արյունոտ, որի ձագին էլ հեծ էին ստանում», հուզվում, արտասվում ու մասնավոր է շտիրում Լուսինե:

Հետաքրքրական է, որ հարեաններից մեկը կրակոցի ձայն լսելիս դուրս է եկել ու տալիս, որ չկրակեն այդ շտիրն, ֆանի որ բակի ծանոթ ու անվնաս շտիր են, գնացել են նաեւ շտիրն սանողների հետեփց, վիճել ու արդյունքում հայտնվել դասառնակում որդես... մեղադրվող: «Ես չէի կարողանում իմ տեղը գտնել: Ստերիլիզացվածներին տարբերակելու համար էլ մի կարողություն բան են կոչում վզին, բայց դա շտիր տղակում է, իսկ դրանց վրա էլ անգամ ֆոսֆոր չկա, որ գիշերը շտիրն կրակելիս կամ հավաքելիս նկատեն», մասնավորում է Լուսինե, մինչ ներկա դրությամբ նրա խնամված աղում երեք շտիրից մեկը փոքր էր ներս մտնել սեյնակ ու արժանանում էին լուրջ դիտողությամբ:

Պատմություններ տիկին Լուսինե շտիր էր մասնավոր, թե ֆանի ֆանի շտիր են խնամել, դասառնակ, բուժել: «Փառք ասած, որ լավ մարդիկ դեռ տալիս են, ու հաճախ են օգնում: Ես երբեմն համեմատում եմ մարդկանց, որոնք բողոքում են շտիրի դեմ ու կենդանիներին նորմալ վերաբերողներին, ու դրական եզրակացություն բնակ էլ բողոքների կողմը չէ: Ինչի՞ համար են խփում շտիրն: Գիշերով ինչո՞ւ են տարբերում ստերիլիզացվածներին: Մի ֆանի գիշեր էլ 30-40 կրակոց էին հավաքում, երբ այդ վնասագրեւողները անցնում էին մեծամայրով: Ուզում էի դուրս գալ, բայց այդ ժամին ուր գնայի. կարող է փանփուսը ինձ կոչել»:

Ըստ դերասանուհու, մոդա է շտիր տալիս, բայց չեն էլ հետաքրքրվում, թե ինչո՞ւ տալիս են ֆանի: Մի ֆանի ամիս տալիս են, ու երբ շտիր մի ինչ-որ բան է անում սանը, գոյն են դուրս, կամ Հայաստանից հեռանալիս շտիրն չեն տանում ու էլ կենդանիներին հայտնվում է փողոցում: «Փողոցում շտիրն ամենալավը 5-6 տարի են աղում, մի որոշ ժամանակ տեսնել է համբերել ու կիչանա: Հետեւում է այստեղ վերաբերող երկիրը, ոչ թե սղանդ իրականացնողը: Առողջությունս ֆայլայվել է ու երեք մնում է գնալ մի տեղ տալիս ուսով նստել կամ էլ հետեւում մի երկրում աղասան խնդրել, ֆանի որ են չեն կարող աղել մի երկրում, որտեղ կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքը այստիպիսին է», այստիպիսին է Լուսինե Կիրակոսյանի գնահատականը:

Բակում շտիրն երեխայի բարեկամն է, խաղընկերը, տալիս, ազատ է աննեցներից Դերասանուհու շտիրի հարեան բակում մոտեցանք շտիրի մոտի մոտ կնկված շտիր, վերջինը ձեռք

ներս, որ մի ֆիչ սիրեն: Մի տարեց կին բացեց առաջին հարկի դասառնակում ու բավականին խնամավոր, բայց հաստատուն տղանքով տալիս, որ իրենց շտիրն չտանեն: Պարզաբանեցին, որ միայն ուզում էին մի ֆիչ փաղափել, մեկ էլ, կրկնեց, որ շտիրն չտանեն այդտեղից: Բայց երբ ձագուկին մոտեցան բակի երեխաները, տարեց կինը դարձավ դիտող: Այնտեղ, Արեւի, Լեւոնն ու Տիրը բակում աղում երկու ձագուկներին ու նրանց մայրիկին խնամողներն են: Շտիրն խնամելու հիմնական դասառնակ, ըստ Լուսինե, խիղճն է, որ որոշ մարդկանց մոտ բացակայում է: Փոփոխիկ մասնավոր, մի օր խաղում էին շտիրի հետ, երեխաներին վախեցրել են, թե կորցրել դրանց, թե չէ կասան, կվաղ կբերեն:

Սա Գայրաթի-18 հասցեով բակն էր, որտեղ երկու ձագուկները մայրիկի հետ երեխաների խնամով իրենց դասառնակ են գտնում: Երեխաների ներկայացմամբ, կենդանիները մեղք են, ու նրանց ոչնչացնել չի կարելի, ֆանի որ մեզ նման աղում ու խաղում ունեն: Իսկ ուր ավելի կարեւոր են մի ֆանի բնակիչների մոտեցումն է, որ բնակ էլ դասառնակն չեն տարում, չեն նեղացնում շտիրն ու վերջիններս էլ դասառնակում են հրձվանք մասնավոր:

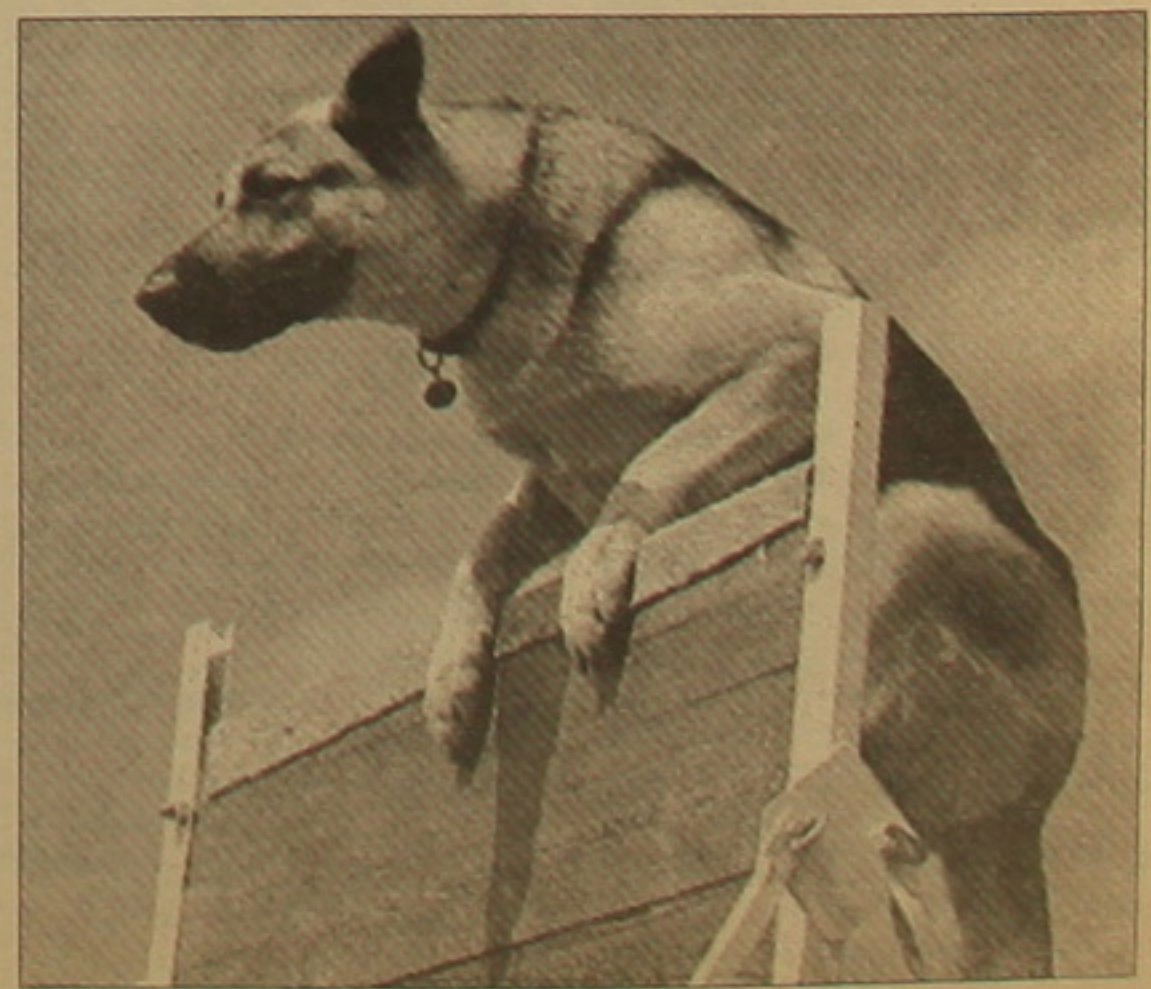
Արվյան 22 ա հասցեով բակի նորախոյունը, հոգաբարձույն առարկան Դիման է, Դիմուկը, ինչո՞ւ են շտիրն կոչում են երեխաները: 13-ամյա Արմանը մասնավոր է, որ անցյալ տարվա նոյեմբերին բակի երեխաները խնդրել են «Փրկեմ կենդանիներին» բարեգործական կազմա-

հավաստիացնելու, որ շտիրն իրենք են խնդրել բերել իրենց բակ, որոնք-զի երեխաները շտիրն կենդանիների հետ:

Պատասխանել են, թե այդ շտիրը բողոքում են, որ կարող են չեն ու հաջում են: Եվ այսօր էլ վախ կա երեխաների մոտ, որ մի օր էլ բակում մնացած միակ շտիրը՝ Դիմուկը կարող է անհետանալ, թեւեւ վզկաղումն է, երեխաների կառուցած բուն էլ ունեն, որը բակի որոշ բնակիչների ավերածության առարկան է դարձել ու հիմա Դիմուկը սվալաբարձ շտիրի մեջ է նստում: Երեխաների բացառությամբ, բակում շտիրն իրենց բարեկամն է, խաղընկերը, տալիս, ազատ է աննեցներից:

Նույն բակի մեկ այլ բնակիչ՝ Անոս Մանուկյանի դասառնակում էլ մեկ այլ բակի դեռեա ձագուկ շտիրն մասնավոր էր, թե ինչո՞ւ են բակով խնամել են, եւ մի օր էլ բակում հայտնվել են ինչ-որ տարույն, որ մեծամայրով շտիր են հավաքել: Հարցին, թե ինչու են տանում, պատասխանել են, թե տանում են ստերիլիզացրելու, թե տանում են «Յուրաքանչյուր» ընկերություն եւ իր 12 օրից կվերադարձնեն: Շտիրն անցնելուց հետո բակի անհանգստացած բնակիչները զանգել ու ստացել են դասառնակ, թե շտիրն արդեն մեկ այլ «լավ» տեղում բաց են բողոքել, իսկ թե որտեղ չեն նեւ: Եվ մեկ հարցի, թե ինչու չեն վերադարձրել նույն տեղը, ընկերությունից դասառնակ են, որ ֆաղափ կենսուն շտիրն են վերադարձում:

ԱՐԵՎԻ ԱՆՈՍ

ԲԵՆԿՈՒԿԱԿՈՒԿԱՆ

Տնային, մաքու որոշ էկզոտիկ կենդանիների բուժման 12 սարվա աշխատանքային փորձ ունեցող մասնագետի հավաստմամբ, գործնականում անհնար է դրսևում սարքերակել ստերիլիզացված կենդանունը չստերիլիզացվածից, եթե, իհարկե, ստուգում չի իրականացվում, այն էլ մասնագետի կողմից: Ու թեև վիրահատության ստիմ կարող է նկատվել, առավել դժվարությամբ սեսանելի լինել սեղյակ մարդու համար, «Ազգի» գրուցակից մասնագետը գտնում է, որ գիշերով անհնար է որևէ սարքերակում անել, հասկապես, որ ստերիլիզացիայից հետո շարժանակ-

Ավելի հաճախ շնորհ կողմից ազդեցիկ է, շատ դժվար է, շատ դժվար է հենց անմիջապես մարդկանց կողմից ստորանքի հետևանք: Շնորհ ավելի շատ կերակրվում կամ սարածվում էր դրսևորում այն ժամանակ, երբ մարդիկ սարդում են կենդանուն: Կենդանիներին վերաբերելու սոցիալական բարձր կուլտուրայի դեմքում վստահ չափով փոքր է լինում: Դա չի վերաբերում բնակիչների որոշակի կոնսիդերանսին, երեխաներին, որոնք կենդանի-

ստերիլիզացիայով չի կացել: Շնորհ ստանդորդ որդես ֆանսկը կրճատելու մեթոդ ես կիրառվում է, բայց ստերիլիզացիան էֆեկտիվ է գուճարներ աշխատելու առումով ու այնքան հնարարյան է, որքան ստանդորդ: Պեճ է հաշվի առնել, թե որ մեթոդն է իրադես հումանիտար, արդյոք ստերիլիզացիան, որի դեմքում կենդանին կսրվում է իր ոհմակից, իր սոցիալական սեղից, սանում է մեծ սրեսային վիճակ, մորից ընկնում է փողոց, որսեղ իր ոհմակը իրեն անմիջապես հես չի ընդունում, ոհմակի մախկին անդամների կողմից կարող է հարճակման ենթարկվել:

Ման համար հիմնականում երկրորդային մեաններ են օգտագործվում, ասենք՝ հասուկ գույներով ու լիսակով վզնոցի,

դաջվածի կամ կենդանու լուրջ ներկելու միջոցով:

Ամեն դեմքում, ստերիլիզացիայից հետո կիրառվող բոլոր սարքերակի միջոցները երկրորդային են, լրացուցիչ, եւ ժամանակի հետ ուղղակի կարող են չլինել: Ասենք՝ վերանում են դաջվածները, կորչում է վզնոցը եւ այլն:

Ինչ վերաբերում է երբեմն բնակչության քաջանում սարածվող լուրերին, թե շնորհ կարող են կասաղած լինել ու կենելու դեմքում մահվան վսանգ առաջացնել, աղա այրոյիսի հիվանդությունը Գայասանում ներկա դրությամբ չկա, իհարկե, չեն բացառվում վարակման հնարավորությունները, բայց արդեն երկար սարիներ ման դեմք չի գրանցվել: Ընդհանրադես վիրուսային հիվանդությունների սարածումը չի կարելի բացառել, չնայած աշխարհում կիրառվում է լուրջ բնակական լուրջախոսումը:

Շնորհն ընդհանրադես բակերից վերացնելու իրական օգուսին մասնագետը երկրորդային է մոտենում: Նախ, հաշվի առնելով զարգացած երկրների մեծ ֆաղաներում կասարվող միջոցառումների փորձը, ըստ «Ազգի» գրուցակից, կարելի է ասել, որ լիովին դադարեցնել շնորհի բնաճը հնարավոր չէ: Դա համար մի քար հանգամաններ են լուրջ, ֆաղաի հիգիենիկ վիճակը, կենդանի լուրջողների վերաբերումը, հաշվառումը եւ լուրջային միջոցառումները կադակած սերնդի քարուակման հետ:

Կենդանիների թվաքանակի կրճատման կսրվածով ես մեկ գործն է ֆաղաի զսնվելու վայրը, եթե քաջակայում կան անսառներ, դժվար է կենդանուն վերացնել ֆաղաից: Երկրորդ, այդքան էլ վսանգ չի սղառում վայրի կենդանուց մարդկանց համադասախան մոտեցման դեմքում, ֆանի որ կենդանին ֆաղաի լուրջաններում աշխատում է զսնվել մարդկանց ոչ շատ մոտ: Եթե մարդը առաջինը վսանգ չի սղառում կենդանու համար, այն շատ դեմքերում ազդեցիկ չի աշխատում: Մասնագետի խոսքով, դա նկատվել է եւ գազամանդում աղորդ կենդանիների դեմքում, եւ բնակական միջավայրում:

Շնորհի նկատմամբ վերաբերումում ոչինչ խորը չեն ընդունում: Թե ինչդես են ընդհանրադես մեր հասարակությունում վերաբերում շնորհն, մասնագետի կարծիքը բնակ էլ քոյիչ չէ: Գամադասախան մակարակը դեռ չկա, ցանկալի կլիներ, որ բնակիչների կողմից շատ ավելի մեղմ լիներ վերաբերումը կենդանիներին, որոնց հետ մարդը քսվում է իր առօրյայում ձկներից մինչեւ փոքր, միջին կենդանիներ: Կուլտուրան քսված դեռ շատ ցան է:

Մեր հասարակությունը կանխակալ վերաբերում ունի, ու առանց մեր բնակիչներին փնդվելու մասնագետը գտնում է, որ այլ երկրներից եկած հաճախորդների հետ քսվումը ցույց է սալիս, որ դրսևում շատ ավելի մեղմ է վերաբերումը: Կարելի է ասել, թե մեճ չենք սիրում կենդանիներին, այո, կարելի է ասել, որ չենք սիրում ու ավելի քոս մոտենում ենք սղառողական, արդյունաբերական մոտեցմամբ՝ քոսը սանը զանգ է, կամ ֆունկցիոնակ, ասենք, որսի քոս կամ խաղալի: Մեր լուրջադայում շնորհի ձեռքերում 90 տկոսի դեմքում երկրորդային խթաններ են դրում դրան, իչերն են կենդանու նկատմամբ սիրուց կամ սանը կենդանու հետ քսվում ունենալու համար ձեռք բերում քոս:

Շատ դեմքերում էլ լինում է, որ հաշվառում չկասարված սերունդը, ձագերին, որոնց նկատմամբ անգամ հետաքրքրություն կենդանուց զոոխանությունը կամ ալկումբները, առանց համադասախան սեղեկացման, նկիրում են այս կամ այն ծանոթին, ազանվում են իրենց «հոգսից» գցելով ուրիշ վրա, նրանք էլ չցանկանալով երկար այդ հոգսը-խնամը ֆաշել՝ վերում կեն-

Շատ մասնագետի, եթե մարդը առաջինը վսանգ չսղառնա շանը, շատ դեմքերում ազդեցիկ չի լինի շնորհի ստերիլիզացիան սղանդից մարդասիրական չէ՞

դանում բաց են թողնում փողոց: Շատ հազվադեմ է, որ կենդանին ինը փախչի փողոց: Ինչ վերաբերում է թափառող կենդանիների թվաքանակի լուրջախոսմանն ուղղված միջոցառումներին, աղա մասնագետի հաճումամբ, ստերիլիզացիան ես ել չէ: Իրականում քոսը, որ հանգիստ աղորում էր ֆաղաի սահմանում, այս կամ այն մեթոդներով սահմանափակվում է, սեղափոխվում համադասախան հիմնարկներ ստերիլիզացիայի, եւ դրանից հետո կենդանու մոտ 10-ից 7-ի դեմքում բնական, լուրջադական ռեակցիայի դրսևորումներ են լինում մարդկանց հանդեմ: Փորճված բժիշկներից ու շնորհի վարժեցմամբ զբաղվողներից էլ կարելի է իմանալ, որ կենդանին այրոյես ավելի լարված է դառնում՝ ունենալով արդեն մարդու հետ ինքն քսված

փորձ, սանելով վիրահատություն, ընկնում է փողոց՝ անորոշ զգացումներով: Ստերիլիզացված շնորհի 10-ից 3-4-ը այնուհետեւ էլի հանգիստ կսվածն մարդու հետ, բայց մնացյալը ոչ այնքան, ֆանի որ մարդու հետ քսվածն հիշողությունը սրեսային է: Մասնագետի կարծիքով, ստերիլիզացիան ոչ մի բան չի փոխում, ըստ եղանակի ոչ մի սարքերություն չբերելով ստերիլիզացվածի եւ չստերիլիզացվածի միջեւ: Երկուսն էլ կարող են վսանգ սղառնալ:

Բնության մեջ շնորհի շատ ձագեր չեն հասնում մինչեւ բազմացման սարի, ձագերի մեծ մասը չեն աղորում մինչեւ հաջող ձեռն ու մնացած մեկ-երկու ձագը ավելի հանգիստ են աղորում իրենց ոհմակի հետ, ֆան վիրահատված ու հետ քերված քոսը: Փորճը ցույց է սալիս, որ ոչ մի երկում շնորհի ֆանակը

Ավելի ճիշտ ճանադարին, ըստ փորճառու մասնագետի, ֆաղաիսին ծառայություններին դիմել է, որ ավելի ճիշտ մոտենան ֆաղաի կասարվող հիգիենիկ միջոցառումներին, ինչը ներառում է աղաամանների փակ վիճակը, քոսակների, մեծ խանութների քաջակայի, ընդհանրադես աղաահանության նորմալ կազմակերպումը, որի դեմքում շնորհ կլանան կոնկրետ ֆաղաի սահմաններում, ֆանի որ չեն ունենա կերի միջոցներ: Ուրեմն լուրջ է մախություն ու հասարակության նորմալ մոտեցում: Վայրի կենդանիների ֆանակը այր դեմքում մախ վսանգ իչ կսղառնա ու կլանան շատ ավելի արդյունակալ: Այդ դեմքում կենդանիները ֆաղաի սահմաններից դրսև կման, եւ վսանգը իչ կլինի ու հարկ չի լինի սղանել կամ ստերիլիզացնել:

ԱՐԱՐԱՆԻ ԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ձինոն քնորեն առնեսների (Բակային լուրջեր)

Շնորհի բոլոր բնակիչները կախվել են լուրջազամբներից, բակի շնորհի մեկը՝ Ձինոն, որ նոր էր ձագ բերել, առնել մեծամարի էր բոնվել մի մեծ, իսկադես մեծ առնեսի հետ: Առնեսն արդեն կորցրել էր սկզբնական ազդեցիկությունը եւ փորճում էր բակի էն անկյունում թափված աղուսների կողմը նահանգել՝ դրանց արամներում խցկվելու: Ի գուր, Ձինոն ախոյանին բաց թողնողը չէր: Գնայած առնեսն առնեսի ժանիով հարվածել էր դնչին եւ արյուն էր գալիս, բայց Ձինոն բակային կողմերում կոփված քոս է: Փորճում էր բարձրից հարվածել առնեսի գլխին, ֆանել սեղում եւ առամները խրել ծոծրակի մեջ: Մանավանդ որ ընկերները՝ բակի երեխաները սրասրուկի ֆաղալերում էին իրեն, իսկ լուրջ այն կողմում իր ձագերն էին: Ու հենց այն լուրջին, երբ առնեսը, արդեն ծարահաս, գործեց ճակատագրական սխալը՝ քոս եկավ դեմքի աղուսները, Ձինոն արագ թոքով մեջքին ու ծոծրակից խաճավ մահացու:

Այդ երկու Ձինոնի ու նրա ձագերի ընթրիքը մյուս քոսից ավելի հարուստ էր, բոլորն էին ուզում նրան վարճարել, իսկ երեխաները, որոնց սիրելին էր նրա ամբողջ ընսանիքը, քոյում էին գուրջը, թրթե բակիկնակով սրբում արյունոտ դունչը, այս անգամ առանց մահողվելու, որ մամաները նորից կգոռան՝ կեղոտ է, մի կոյի:

Ու լուրջալերացնել, որ նույն գիշեր «Դամի-Արգի» սղորը նորից կարող էին գալ եւ կրակել Ձինոնի ու ձագերի վրա, սղանել ու ողջերից ֆաշ սալով գցել ավսոմեմենայից ներս: Ինչո՞ւ, ի՞նչ է լուրջալեր: Դեռ այն գիշեր, մի երկու քաթաթ առաջ, էլի գիշերով չեկան: Մղանցին Դուռնակին, Բլեփն, նույնիսկ լուրջալեր կլինեցին: Ձինոն հազիվ էր ոսիկանի ուղեկցությամբ, այսինքն՝ լուրջալեր հովանավորությամբ: Ուրոդը կոչվածները եկել էին ոսիկանի ուղեկցությամբ, այսինքն՝ լուրջալեր հովանավորությամբ: Այլադես բեճալուցակայանի սղաները դրանց՝ այդ շնորհներին կարելի էր այրեցից: Ինչո՞ւ, ի՞նչ են արել ու... Գիմ մեր բակում Ձինոն միայնակ է մնացել իր ձագերով, մյուսները չկան: Շատցել են առնեսները, «Սիլ գոտի»՝ նկիրած աղալերների մոտ անվայս վստան են՝ արհամարհելով բակի կասուների զայրացկոտ կանաչ հայացները:

Միջազգային

ՍԵՂԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ ԱՅԼՈՒՈՒՆԵՐԸ

Թուրքիայի ֆրեական օրենսգրքի 301-րդ հոդվածը դեռ գործում է

«Ազգ» սեղանների 13-ի համարում սեղանագրել էր, որ Թուրքիայի «Մեծ միասնություն» կուսակցությունը հայց է ներկայացրել ընդդեմ «Թարաֆ» թերթի հոդվածագիր Ահմեդ Ալթանի՝ «Թուրքական ինֆորմացիոն վերակառուցում» մեղադրանքով, եւ թափանցել նրան թափանցանքային ենթակայության ենթարկել ԶՕ 301-րդ հոդվածի հասկանալիությունը նույն թերթում նրա «ԱԽ, աղբարիկ» վերնագրով գրության համար:

Երկ խնդրագրությանը հասցեագրված «Աղբարիկ» եւ ժողովրդավարության եվրոպական ղեկավարության մամուլ հաղորդագրությունից թարգմանված է, որ նույնամանակ մեղադրանքով հայց է ներկայացված նաեւ ընդդեմ թուրք ալիստի մատուցող Թեմալ Դեմիրերի: Եղեռնական սպանության զոհ դարձած Գրան Դինի իրականացրած միջոցառումներից մեկի ժամանակ նա արտասանել է հետևյալ խոսքերը: «Մենք ամբողջովին մի երկրում, որտեղ ճշմարտությունը չարձաճայնելով՝ մեղադրանք էր դառնում ուժը: Գրանը սպանվեց ոչ միայն այն թափանցանքով, որ ճշմարտությունը երևում էր առաջ, այլ նաև այն երկրում գործող գեղատյան վերաբերյալ: Եթե թուրք մատուցողները 301 ամգամ չգործեն 301-րդ հոդվածում նշված «ոճագործությունը», ապա նրանք այդ գեղատյանությունը մեղադրանք են դառնալու: Մեր թափանցանքը մեզ գեղատյանություն էր եւ դա կոչվում է Գրանը գեղատյանություն: Նրանք, ովքեր կոտորեցին հայերին Երեւն, այսօր հարձակվում են մեր հողը երթալու: Նրանք, ովքեր ժողովուրդների եղբայրություն են ցանկանում, ղեկ է հասցնում այս թափանցանքը: Ես բոլորիս եմ խնդում գործել այս «ոճագործությունը» (իմա՝ 301-րդ հոդվածում նշված «Թուրքական ինֆորմացիոն վերակառուցում» ոճագործությունը): Այո, եղել է հայերի գեղատյանություն այս երկրում»:

Այս խոսքերի համար, ըստ թուրքական անկախ լրատվամիջոցների, արդարադատության նախարար Մեհմեթ Ալի Շահինը թուրքալեզու էր Թափանցանքային ենթակայության ենթարկել Դեմիրերին ԶՕ 301-րդ հոդվածի հասկանալիությունով:

«Մենք սպասում էինք մեծ որոշում: Դրանով նրանք արագացրել են, որ ժողովրդավարության, բարեփոխումների, մարդու իրավունքները թափանցանքով եվրոպական սկզբնականները դասարկ խոսքեր են: Թուրքիան կոնկրետ ֆայնով ղեկ է ճանաչի հայերի գեղատյանությունը, այլապես թարգմանված, որ Գրանի Գրանսան այցելությունը սոսկ PR-ի շուրջ էր առանց հիմնավորումների», ասված է Եվրոպական ղեկավարության հաղորդագրության մեջ, որը թափանցանք է եվրոպական համադասարան կառույցներից հավելի ամեն Թուրքիայում ժողովրդական թափանցանք է կոչվում ֆարգալական արժանապատիվներով:

Իրաֆում փոխել են գլխավոր հրամանատարին

Իրաֆում օկուպացիոն զորքերի գլխավոր հրամանատար, գեներալ Դեմիր Պեռաոյանը երկ փոխարինել է գեներալ-լեյտենանտ Ռեյսոն (Ռեյ) Օղիերնոն: Ինքնաճակատ գործակալությունը հաղորդում է, որ լիազորությունների փոխանցման արարողությունը տեղի է ունեցել Բաղդադի մոտ գտնվող ամերիկյան ռազմական ճամբարում՝ նախօրեին Իրաֆ ժամանած ԱՄՆ թափանցանքային նախարար Ռոբերտ Գեյթսի ներկայությամբ:

Օղիերնոն Իրաֆում 15 ամիս Պեռաոյանի սեղանակալ էր: Նշվում է, որ գեներալ Պեռաոյանի որ ընդարձակ մեծ մակարդակը իջել է վերջին չորս ամիսներից մակարդակից, բայց հակահարձակական թայֆարում դեռ օւս անելիներ կան:

Իրաֆում փոխել են գլխավոր հրամանատարին

Գեներալ Պեռաոյանը այսօր փոխել է գլխավորի ԱՄՆ զինված ուժերի կենտրոնական հրամանատարությունը: Նա մասնավորապես կվերահսկի ամերիկյան զորքերի գործողություններն Իրաֆում եւ Աֆղանստանում:

Ներկայումս Իրաֆում կա 146 հազար ամերիկացի զինծառայող: Նախատեսվում է 2009-ի փետրվարին հանել 8000 զինծառայողի:

Նոր զարգացումներ Իրանի շուրջը

Իսրայելը սպառնում է առեւտրային Իրանի նախագահին

Գերազանց Կովկասում ընթացող բուռն իրադարձությունները, թվում է, սկսվել են մինչ այդ միջազգային համայնքում անհանգստացնող այլ իրադարձությունները: Իրանում այդ խնդիրները ոչ միայն Եւրոպական եւ Գյուլթուն ունենալ, այլեւ նկատելի են ուրուական զարգացումներ, որոնք մտահոգության տեղի են տալիս: Մասնավորապես, «Իրանի խնդիրը» կարծես կրկին առաջին տեղում է գալիս: Դրա նախանշանը կարելի է համարել սեպտեմբերի 4-ի մամուլի ասուլիսի ժամանակ Ֆրանսիայի նախագահ Արևիգոյի կրկին հնչեցրած այն հայտարարությունը, որ անհրաժեշտ է կանգնեցնել Իրանի՝ ոչ խաղաղ մոլորակներով միջուկային ափսասանքների Եւրոպական:

Նոր զարգացումներ Իրանի շուրջը

Իսրայելը սպառնում է առեւտրային Իրանի նախագահին

Նոր զարգացումներ Իրանի շուրջը

Իսրայելը սպառնում է առեւտրային Իրանի նախագահին

Գերազանց Կովկասում ընթացող բուռն իրադարձությունները, թվում է, սկսվել են մինչ այդ միջազգային համայնքում անհանգստացնող այլ իրադարձությունները: Իրանում այդ խնդիրները ոչ միայն Եւրոպական եւ Գյուլթուն ունենալ, այլեւ նկատելի են ուրուական զարգացումներ, որոնք մտահոգության տեղի են տալիս: Մասնավորապես, «Իրանի խնդիրը» կարծես կրկին առաջին տեղում է գալիս: Դրա նախանշանը կարելի է համարել սեպտեմբերի 4-ի մամուլի ասուլիսի ժամանակ Ֆրանսիայի նախագահ Արևիգոյի կրկին հնչեցրած այն հայտարարությունը, որ անհրաժեշտ է կանգնեցնել Իրանի՝ ոչ խաղաղ մոլորակներով միջուկային ափսասանքների Եւրոպական:

Նոր զարգացումներ Իրանի շուրջը

Իսրայելը սպառնում է առեւտրային Իրանի նախագահին

Գերազանց Կովկասում ընթացող բուռն իրադարձությունները, թվում է, սկսվել են մինչ այդ միջազգային համայնքում անհանգստացնող այլ իրադարձությունները: Իրանում այդ խնդիրները ոչ միայն Եւրոպական եւ Գյուլթուն ունենալ, այլեւ նկատելի են ուրուական զարգացումներ, որոնք մտահոգության տեղի են տալիս: Մասնավորապես, «Իրանի խնդիրը» կարծես կրկին առաջին տեղում է գալիս: Դրա նախանշանը կարելի է համարել սեպտեմբերի 4-ի մամուլի ասուլիսի ժամանակ Ֆրանսիայի նախագահ Արևիգոյի կրկին հնչեցրած այն հայտարարությունը, որ անհրաժեշտ է կանգնեցնել Իրանի՝ ոչ խաղաղ մոլորակներով միջուկային ափսասանքների Եւրոպական:

Նոր զարգացումներ Իրանի շուրջը

Իսրայելը սպառնում է առեւտրային Իրանի նախագահին

Գերազանց Կովկասում ընթացող բուռն իրադարձությունները, թվում է, սկսվել են մինչ այդ միջազգային համայնքում անհանգստացնող այլ իրադարձությունները: Իրանում այդ խնդիրները ոչ միայն Եւրոպական եւ Գյուլթուն ունենալ, այլեւ նկատելի են ուրուական զարգացումներ, որոնք մտահոգության տեղի են տալիս: Մասնավորապես, «Իրանի խնդիրը» կարծես կրկին առաջին տեղում է գալիս: Դրա նախանշանը կարելի է համարել սեպտեմբերի 4-ի մամուլի ասուլիսի ժամանակ Ֆրանսիայի նախագահ Արևիգոյի կրկին հնչեցրած այն հայտարարությունը, որ անհրաժեշտ է կանգնեցնել Իրանի՝ ոչ խաղաղ մոլորակներով միջուկային ափսասանքների Եւրոպական:

Ռուսաստանը կարող է դուրս գալ Եվրոպայի խորհրդից

Ռուսաստանը կարող է դադարեցնել իր անդամակցությունը Եվրոպայի խորհրդին, եթե վերջինիս խորհրդարանական վեճաբանումը նրան ձայնից զրկի առաջիկա նստաշրջանում: Նման նախագագուցամբ հանդես է եկել Եվրոպայի խորհրդում ՈՂ թափանցանքային ղեկավար Կոնստանտին Կոսաչովը, որը Պեռոնյանում գլխավորում է միջազգային գործերի հանձնախումբը: ՈՒՄ գործակալությունը հաղորդում է, որ նրա որոշումը հավանություն է սկսել Դաշնության խորհրդի համաձայն հանձնախմբի ղեկավար Միխայիլ Մարգելովը, որը նույնպես մտնում է թափանցանքային ղեկավարության մեջ:

Ռուսաստանի թափանցանքային նկատմամբ թափանցանքային կիրառելու առաջարկությանը հավանություն են սկսել տեսնել 636 անդամներից 24-ը: Եվրոպայի խորհրդի ներկայացուցիչները սեղի կույնեմ Ասրաբուրզում սեպտեմբերի 29-ից մինչև հոկտեմբերի 3-ը:

Կոսաչովը ընդգծել է, որ եթե ՈՂ թափանցանքային նկատմամբ խստամիջոցներ կիրառելու առաջարկությանը հավանություն են սկսել տեսնել, ապա ինքը երկրի ղեկավարությանը խորհուրդ կտա դուրս գալ Եվրոպայի խորհրդի կազմից: Դրա հետ մեկտեղ թափանցանքային մեջ է, որ ինքը ինչ հավանական է համարում իրադարձությունների մասնօրինակ զարգացումը:

Ուկրաինայում «նարնջագույն կուլիցիան» փլուզվեց

Ուկրաինայում ֆաղափական ճգնաժամը հանգեցրեց «նարնջագույն կուլիցիայի» գործունեության դադարեցմանը: Այդ մասին երկ հայտարարեց խորհրդարանի նախագահ Արսեն Զաքարյուկը: Ժողովրդավարական համարող այդ կուլիցիայի կազմում էին վարչապետ Յուլյա Տիմոսենկոյի բլոկը եւ աջ կենտրոնական «Մեր Ուկրաինա-ժողովրդական ինքնապաշտպանություն» բլոկը:

Խորհրդարանի նիստը ուղիղ հեռարձակվում էր ռուսական «Վեստ» հեռուստատեսությամբ:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Ուկրաինայում ֆաղափական ճգնաժամը հանգեցրեց «նարնջագույն կուլիցիայի» գործունեության դադարեցմանը: Այդ մասին երկ հայտարարեց խորհրդարանի նախագահ Արսեն Զաքարյուկը: Ժողովրդավարական համարող այդ կուլիցիայի կազմում էին վարչապետ Յուլյա Տիմոսենկոյի բլոկը եւ աջ կենտրոնական «Մեր Ուկրաինա-ժողովրդական ինքնապաշտպանություն» բլոկը:

Խորհրդարանի նիստը ուղիղ հեռարձակվում էր ռուսական «Վեստ» հեռուստատեսությամբ:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Իր կուսակցության առաջնորդ Վիկտոր Յանուկովիչը: «Կյանքը հաստեղ մեր այն նախագագուցանումները, որ «նարնջագույն կուլիցիան» անկարող է իրագործել ժողովրդի իղձը», ասաց նա: Յանուկովիչը կուլիցիային մեղադրեց, որ վերջինը սարհներին Ուկրաինան ամրապահել է մեզական ճգնաժամի, գների ած, միջազգային վարկի անկման միջամաններում: Նա հասկալալա ղաճաղարեց «Կովկասի հակամարտության մեջ Ուկրաինային արկածախնդրոն ներառումը»:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

ԿԺԳՏ-ն հրթիռային Եւրոպայի փորձարկել

Գերազանց Կովկասում ընթացող բուռն իրադարձությունները, թվում է, սկսվել են մինչ այդ միջազգային համայնքում անհանգստացնող այլ իրադարձությունները: Իրանում այդ խնդիրները ոչ միայն Եւրոպական եւ Գյուլթուն ունենալ, այլեւ նկատելի են ուրուական զարգացումներ, որոնք մտահոգության տեղի են տալիս: Մասնավորապես, «Իրանի խնդիրը» կարծես կրկին առաջին տեղում է գալիս: Դրա նախանշանը կարելի է համարել սեպտեմբերի 4-ի մամուլի ասուլիսի ժամանակ Ֆրանսիայի նախագահ Արևիգոյի կրկին հնչեցրած այն հայտարարությունը, որ անհրաժեշտ է կանգնեցնել Իրանի՝ ոչ խաղաղ մոլորակներով միջուկային ափսասանքների Եւրոպական:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Կուլիցիայի սրտումից հեռ առաջինը ելույթ ունեցավ Շրջաններում:

Արսյոն Բաղդասարյանը Եվրոպայի փոխչեմպիոն

Լեհաստանի մայրաքաղաք Վարշավայում ավարտված ծոլոտի Եվրոպայի երիտասարդական առաջնությունում Հայաստանից Տասանի դուրս եկած 5 մարզիկներից մրցանակակիր դարձավ Արսյոն Բաղդասարյանը: Մինչև 73 կգ զանգվածով կարգում հայ ծոլոտիստը նախնական փուլում հաղթելով 4 մրցակիցների, մտել էր եզրափակիչ: Վճռորոշ գոստմարտում նրա մրցակիցը Լեհաստանի ներկայացուցիչն էր: Այս անգամ Արսյոնից չհաջողվեց առավելության հասնել մրցակցի նկատմամբ: Նա բավարարվեց արծաթե մեդալով: Ինչ խոսք, Եվրոպայի

փոխչեմպիոնի տիտղոս էլ մեծ նվաճում է: 55 կգ զանգվածով կարգում Հայաստանը ներկայացնող Գրիգոր Իվանյանը դարձավ ընդամենը Ուկրաինայի դուրս եկած հինգերորդ իր հայրենակից Սուրեն Մկրչյանին, դուրս մնաց հենազարգայաբար: Զատային այդ կարգում չեմպիոնը հայ էր՝ Ռուսաստանի ներկայացուցող Երվանդ Մոլդեյանը: Անհաջող ելույթներ ունեցան նաև Տիգրան Վարսյանը (60 կգ), Հովհաննես Դերմիսյանը (66 կգ) և Գարիկ Գեորգյանը (81 կգ), որոնք առաջին իսկ գոստմարտում զիջեցին մրցակիցներին:

Պատանի ժամանակները սկսել են մրցավեճը

Չեռնոգորիայի Զեթեգ Նովի ֆաղաում իրենց մրցավեճն են սկսել արհիվային 5 խմբերի ժամանակ Եվրոպայի դասակարգված առաջնության մրցակիցները: Տարեցատի մասնակիցների ֆանալն աճում է: Եթե 2000-ին չունասանի Հակոբյանի ֆաղաում անցկացված Եվրոպայի դասակարգված առաջնությանը մասնակցել էին 469 ժամանակագրեր, ապա 2007-ին խորվաթական Շիբենիկում մրցավեճի էին բռնվել 758 մասնակիցներ: Նոր մեկնարկած մրցաբար ռեկորդային է մասնակիցների ֆանալով: Խաղաքետղանների մոտ մրցավեճի են բռնվել 921 ժամանակագրեր:

Քյոնիգսբերգի լեհ ժամանակագրերը: Տարիվային այս խմբում մեր մյուս երեք ժամանակագրերից երկուսը՝ Հայկ Վարսյանը և Ռուստամ Բաղդասարյանը, իսկ ահա Հայկ Մանասյանը դարձավ:

Բավական փորձառու ժամանակագրեր է նաև Վարսյան Խոջայանը: Մինչև 18 արեկանների մրցաբարում հանդես եկող Վարսյանը դարձավ սկսեց առաջնությունը: Իսկ ահա Հովիկ Հայրապետյանը մեկնարկեց հաղթանակով: Մեկնարկային տուրում իրենց օգտին հաղթական միավորներ գրանցեցին նաև Խաչատուր Երանյանը, Կարեն Գրիգորյանը, Հովհաննես Գաբրիելյանը (մինչև 14 արեկաններ), Նորայր Թորոսյանը (12 ս.), Մանուել Երանյան Դեմիրճյանը (10 ս.): Աղջիկներից միայն Վարդուհի Զալաչյանին (18 ս.) հաջողվեց հաղթել մրցակցին: Լիանա Ավդյանը (16 ս.) և Ալեքսանդր Միրզաբեկյանը (14 ս.) իրենց դարձան ավարտեցին ոչ-ոքի: Կես միավոր վասակեց նաև մեր ամենակրթու մասնակից Գեորգի Հանազարյանը: Հայաստանի մյուս 9 ժամանակագրերը դարձան լրիվներ:

Մարկետը դասարար է մենամարտել յուրաքանչյուրի հետ

Զատային երկու կարգերում աշխարհի նախկին չեմպիոն, մեխիկացի Խոսե Մանուել Մարկետը հաղթանակով մրցեց Նորմանդիայի թեթև զանգվածի կարգում: Լաս Վեգասում նա 11-րդ ռաունդում սեյնիկական նոկաուտով դարձավ մասնակցից թեթև զանգվածի կարգի աշխարհի նախկին չեմպիոն, 37-ամյա կուբացի ժոյել Կասամայորին:

Իհրանյի մենամարտ էր, երբ մեն մարտուս էին դաս: Հաս էի ցանկանում հաղթել հանում ողջ մեխիկական ժողովրդի և լավ մեք մասնակցից մրցեց, մենամարտից հետո մեք էլ Մարկետը:

35-ամյա Մարկետի դրոմոտեր Օսկար դե լա խոյան հայտարարել է, որ այս վառ հաղթանակից հետո Մարկետի առջև մեծ հնարավորություններ են բացվում թեթև զանգվածում: «Մենք դասարար ենք մրցակցից բոլոր առաջնությունները: Այսու հետևանքով Մարկետի առջև մեծ հնարավորություններ են բացվում թեթև զանգվածում: «Ես մենամարտում էի որդես իսկական չեմպիոն, սակայն այսու Մարկետը գերազանցեց ինձ: Նա զիջեց, թե ինչպես դիմագրավի գրիգորին: Այսու իմ օրը չէր: Նրան հաջողվեց ինձ դիմակ հարված հասցնել ու գեցնի մարտել: Մտածում եմ ռեանտե-մենամարտի մասին»:

Մենամարտը հիմնականում անցավ հավասար դասարար: 11-րդ ռաունդից առաջ միայն մրցավարներից մեկն էր առավելություն սկսել Մարկետին, մյուս երկուսը հավասար էին գնահատել մրցակիցների հնարավորությունները: 11-րդ ռաունդում Մարկետին հաջողվեց մրցակցին ծանր նոկաուտի ենթարկել: Կասամայորը գեցնից բարձրացավ և արտակարգ դասարար, սակայն հետեց նոր գրոհը և կրկին կուբացին հայտնվեց ռիսկի հասակին, որից հետո մրցավարը դադարեցրեց մենամարտը:

Մարկետը լավ մեք մասնակցեց մեխիկական ժողովրդին երկրի անկախության օրվա նախօրեին: «Դա

Չիրացված առավելություն

Նաչիկում ընթացող ժամանակ աշխարհի առաջնության եզրափակիչ մրցախաղում կայացավ 2-րդ դարձան: Այս անգամ խաղարկվեց ֆուտբոլային դասարարության արեբարկը: Ասիական Կոստենյուկն առավելություն ստացավ և բվում էր, թե կրկին կհաջողվի հաղթել: Նա 3 զիջվորի առավելություն ուներ, բայց այդպես էլ չկարողացավ իրացնել այն: 57-րդ րոյում Կոստենյուկն ու Իֆանը հաշտություն կնքեցին:

Այստիսով, 2 տուրից հետո Կոստենյուկը 1,5-0,5 հաշտով հաղթում է չին ժամանակագրերին: Այսու կայանալի 3-րդ տուրում եթե Կոստենյուկին հաջողվի հաղթել, ապա կնվաճի աշխարհի չեմպիոնությունը:

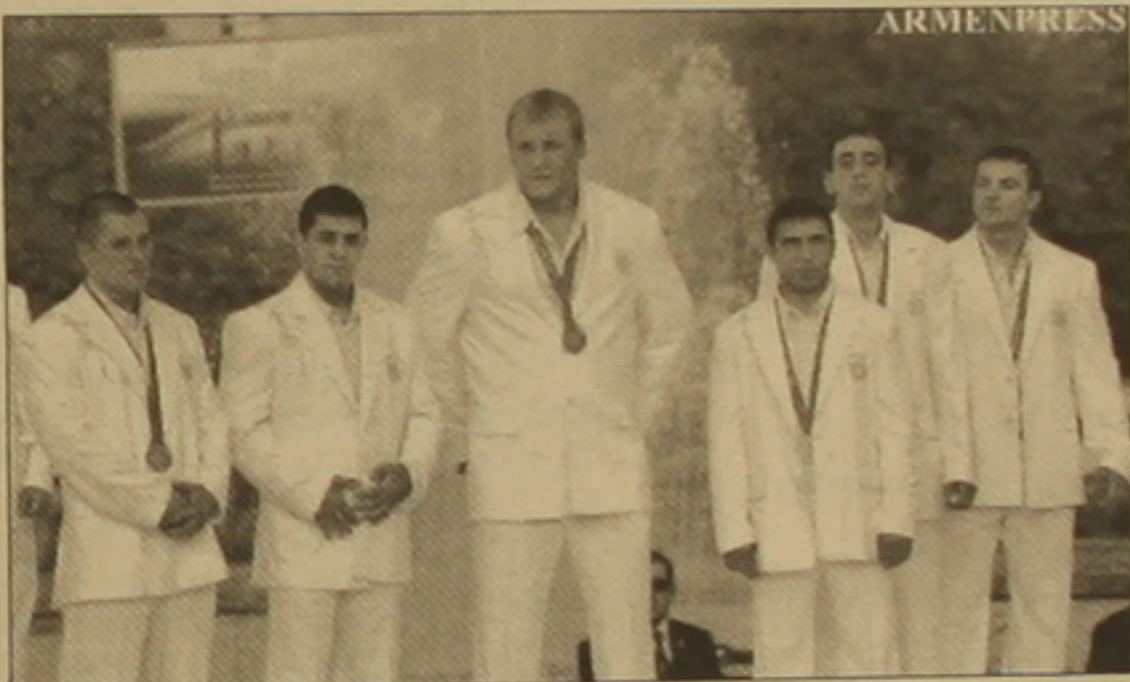
Պեկինի օլիմպիական խաղերում մեր 6 մեդալներից 3-ը Հայաստանին բերեցին գյուրեցի մարզիկները՝ երկու Տիգրան Մարտիրոսյանները և Գեորգ Դավթյանը: Այս արված ընթացում սա միջազգային մրցատարեզներում գյուրեցիների առաջին նվաճումը չէր: Օրեստի լրագրողների հետ կայացած հանդիպման ժամանակ Շիրակի մարզպետարանի սպորտի և ֆիզիկական կուլտուրայի բաժնի ղեկավար

թյուն են իրականացնում 400 մարզիչ-մանկավարժներ: Վերջերս մի հրաշալի նախաձեռնությամբ են հանդես եկել Հայաստանի ժամանակի ֆեդերացիան և ժամանակային ակադեմիան, որոնք ձեռնամուխ են եղել մարզի արաբում ժամանակային ակադեմիայի մասնաճյուղերի ստեղծմանը: Այդպիսի արդեն ստեղծվել են Արթուրյան, Ախտրյանում, օրեստի մարզիկում, իսկ մինչև արեբարկը մասնաճյուղեր

կան հեթափոխի ուղեղի ննջարանային մասնաճյուղ, ստեղծել սպորտային բժշկության և հակադոպինգային ծառայության հանրառեական կենտրոնի մասնաճյուղ:

Մարզական հաջողություններ և խնդիրներ

Վաչիկ Վարդանյանը մասնավորապես նեցե շիրակի մարզիկների՝ երկու Տիգրանների, Մելինե Դալուզյանի, Նազիկ Ավդալյանի, Արա Խաչատրյանի մեծ հաջողությունը աշխարհի Իտալիայում կայացած ծանրամարտի Եվրոպայի առաջնությունում, որտեղ նրանց բաժին ընկավ Հայաստանի նվաճած մեդալների մեծ մասը: Եվրոպական մրցատարեզներից մեդալներով են վերադարձել նաև մարզի դասարար ընդհանրապես Վահե Մարգարյանը և Հովհաննես Բոչկովը, սամբուս Կարեն Զանոյանը, ծանրամարտի Գագիկ Գրիգորյանը, որոնցից Վահեն 2-րդ, մյուսները 3-րդ տեղեր են գրավել Եվրոպայի դասակարգված առաջնություններում: Շիրակի մարզի, համայնքների և մարզական կազմակերպությունների հավաքական թիմերը նկատելի հաջողությունների են հասել նաև հանրառեական ու միջազգային այլ մրցաբարում, նվաճել բազմաթիվ մրցանակներ:

Կրթված Անցում ու Ամասիայում: Մարզում կազմակերպվում են զանգվածային արեբար մարզական միջոցառումներ, մրցումներ, որոնցից նեցե օգոստոսին անցկացված թեմիսի մրցումները վանաձորի և երեսնցի շուրջ 50 դասարարի թեմիսիստների մասնակցությամբ: Նաև մարզական դարբնոց հարավում Շիրակում հենազար լուրջ հաջողությունների և մարզական լավագույն ավանդույթների արգացման մեծ խթան կարող է լինել ՀՀ կառավարության հունիսի 12-ի արազնա միսում հաստատված «Գյուրի ֆաղալը որդես հանրառեական մարզական կենտրոն» ծագրի իրագործումը: Այս ծագրով մասնավորապես նախատեսվում է Գյուրիում մինչև 2012-ը կառուցել մեծ մարզադալաս, օլիմպիա-

մարզօջախների և հանրակրթական դպրոցների մոտ 50 տկոսը մարզագույլի խիստ դակաս ունեն: Ավելին, ինչպես նեքե մարզում գործող 166 հանրակրթական դպրոցներից մոտ 70-ը չունեն մարզադալասներ: Սակայն այս խնդիրն իշխանությունների ուսարդության կենտրոնում է, և դա լուծման ուղղությամբ աշխատանք կատարվում է: Խնդիր է նաև ձեռնարկ սեղոնի մարզումների լիարժեք կազմակերպումը, ֆանի որ մարզադալասների մեծ մասը չունեն լրկալ ջեռուցում և չեն արազնվում: Իսկ արեբար մարզածեներից մարզումների հարկուղված կենտրոնացումը մեկ դալիսում, ինչ խոսք, անհաճեց արդյունավետություն չի արալիսում:

ԳԵՂԱՄ ՄԱՐՏՅԱՆ

Ռոնալդուն ստացավ մրցանակը

Ինչպես հայտնի է, «Մանչեսթըր Յունայթեդի» դորոնագալացի կիսադասարար Զիբեխանու Ռոնալդուն ձանաչվել էր Եվրոպայի լավագույն ոմբարկու և արժանացել «Ոսկե խաղակուրիին»: Հիբեցնեմ, որ նա Անգլիայի դրեմիեր լիգայում անցած մրցաբարում խվել էր 31 գնդակ՝ դառնալով երկրի առաջնության լավագույն ոմբարկու: Եվ ֆանի որ Անգլիայի առաջնության գործակիցը 2 է, ապա Ռոնալդուն 62 միավորով դարձավ Եվրոպայի ամենարդյունավեց ֆուտբոլիստը:

սկսվելուց առաջ: Բայց ֆանի որ Ռոնալդուն այժմ բուժում է վնասվածքը՝ զանգվածով հարազատ Մադեյրա ֆաղաում, ուսի նրա խնդրանով «Ոսկե խաղակուրի» հանձնվեց հենց այժմեղ: Մադեյրայում է բնակվում Ռոնալդուի ընտանիքը՝ մայրը, ուրբերն ու եղբայրը: Ռոնալդուն դեռեն 12 արեկանում սեղուկված էր լել հարազատ օջախը՝ սեղափոխվելով Լիսաբոն: Հուտբոլային անցած մրցաբարում, իրմ, Ռոնալդուի համար ցաս հաջող էր: Նա «Մանչեսթըր Յունայթեդի» կազմում արժանացավ չեմպիոնների լիգայի հաղթողի կոչմանը, նվաճեց Անգլիայի չեմպիոնի տիտղոսը, ծա-

նաչվեց չեմպիոնների լիգայի նախորդ խաղարկության լավագույն ֆուտբոլիստ: Մասնագեցներից Եստեղ Ռոնալդուին համարում են Եվրոպայի և աշխարհի լավագույն ֆուտբոլիստի տիտղոսների գլխավոր հավակնորդ:

Մրցաբարի ավարտից հետո լրազմաիջոցները սեղեկացրին, որ Ռոնալդուն ցանկանում է սեղափոխվել Մադրիդի «Ռեալ»: Սակայն «Մանչեսթըր Յունայթեդը» կրակաճարտես դեմ էր դաս: Տրանսֆերային դասուհանն արդեն փակ է, ուսի առնվազն մինչև հունվար Ռոնալդուն կմնա Անգլիայում:

Հնդիկ միլիարդատեր հեաբրերվում է «Նյուֆասլով»

Հնդիկ միլիարդատեր Անիլ Ամբանի Լոնդոնում բանակցում է անգլիական «Նյուֆասլ» ֆուտբոլային ակումբը գնելու հարցի շուրջը: Այդ թիմով հեաբրերվում է նաև Արու Դաբիի թագավորական ընտանիքներից մեկը: Օգոստոսին Անիլ Ամբանին, որի ունեցվածքը գնահատվում է 21 մլրդ ֆունց ստեղիսը, «Նյուֆասլ» բաժնեգոմարտի հսկիչ փաթեթի համար 400 մլն ֆունց ստեղիսը էր առաջարկել, սակայն մերժում էր ստացել:

վերջին օրացում խիստ լոնդոնացիստ թյան է եմբարկվում թիմի երկրորդակների կողմից «Նյուֆասլում» ստեղծված ձգնաժամային իրավիճակի համար: Հուտբոլատերները դժգոհ են նրա գործունեությունից, որը վերջերս դասարանակ էր արել թիմի գլխավոր մարզիչ Զեկին Կրաքսին: Եստեղ «Նյուֆասլը» գնել էր 134 մլն ֆունց ստեղիսով, ապա ես 110 հազար ծախսել էր ակումբի դասարարի մի մասը մարելու համար: Այսու «Նյուֆասլի» ֆուտբոլիստների աշխատավարձի ընդհանուր գումար իր մեծությամբ 5-րդն է դրեմիեր լիգայում: Ուսի Եստեղն այլևս չի ցան-

կանում անտեղի մեծ գումարներ ծախսել և դասարար է վաճառել «Նյուֆասլը»: Ինչ վերաբերում է «Նյուֆասլի» գլխավոր մարզչի թափուր դասարարին, ապա բացառված չէ, որ այն զբաղեցնի Թուրիայի ազգային հավաքականի գլխավոր մարզիչ Հաթիթ Թերիմը: Նրա գործակալ Մել Գոլդբերգը նեքե է, որ յուրաքանչյուր մարզիչ էլ ցանկանում է աշխատել թիմում և այս առումով Թերիմը բացառություն չէ: «Նյուֆասլը» անվաճահ ակումբ է և Թերիմը հույս ունի, որ իրեն կհրավիրեն գլխավորելու թիմը:

